

Metropoolia

Sest sina saad Kristuse
tunnistajaks kõigile inimestele
selles, mida sa oled näinud
ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu,
kuulutame halastust,
ei varja heategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

Foto: Gennadi Baranov 2026

„Õnnistatud on meie Jumal alati, nüüd, ikka ja igavesti!”

Metropoliit Stefanuse kõne Tartu piiskop Andrease pühitsusel. [Lk 2](#) / Patriarh Bartolomeuse läkitus Tartu piiskop Andrease pühitsemise puhul. [Lk 2–3](#) / Tartu piiskop Andrease pühitsemine. [Lk 3](#) / Kiriku kopsud koguvad jõudu. Preester Kristjan Otsmann. [Lk 4](#) / Palve ja paastumisega. Alexander Schmemmann. [Lk 4–5](#) / Evagrius Pontosest: kiusavad mõtted ja nende ravi. Preester Kristjan Otsmann. [Lk 5–6](#) / Suur ja püha reede. John Behr. [Lk 6–7](#) / Tühi haud. Veselin Kesić. [Lk 7](#) / Tänuakafist „Au Jumalale kõige eest!” [Lk 14–15](#) / Vaimulikupühitsused Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikus. [Lk 16](#) / **LASTELEHT**: Saabumine Jeruusalemma, Jeesuse kannatused ja tühi haud. [Lk 8–9](#).

Foto: Gemadi Baranov 2019

Kõrgesti pühitsetud metropoliit Stefanuse kõne Tartu piiskop Andrease pühitsusel 14. jaanuaril 2026

taja selles maailmas. Jah, vaatamata meie kahtlustele on pilk, mis lasub igäühel meist, alati Kristuse pilk, kelle *typos* Sa nüüd oled, kui kasutada kreekakeelset sõna, mis tähendab Tema 'kuju' siin maa peal. Sõbralik pilk, milles on usku igäühte meist, mis aitab meil püsida oma usurännakul. Uues Testamendis pööratakse Vana Testamendi kord ümber: Jumala rahvas ei ole enam kogunenud „kogudusetelki” ega „sellel mäel või Jeruusalemmas”, vaid Kristuses; ma kordan Sulle, et nüüdsest oled Sa *typos* ('kuju') siin maa peal.

Õigeusu kiriku ikonograafias on pühasid piiskoppe kujutatud nii, et nad õnnistavad parema käega ning vasakus käes hoiavad evangeeliumit. Seda seetõttu, et piiskopiamet on kogukonna jaoks põhjanev, sisaldades vaimuliku-, prohveti- ja evangeeliumikuulutaja ametit. Piiskop on apostlite ja meie isade usu hoidja ja jagaja, teisisõnu selle usu hoidja ja jagaja, mille Kristus ise on oma kirikule edasi andnud; selle usu, mis kinnitab maailma alustalasid. Just seetõttu on piiskopiamet asendamatu. Selle kõige olulisem hetk on armulaua pühitsemise and, mida piiskop oma kogukonna nimel juhatab kui *typos*, kui meie Issanda Jeesuse kuju, ning mille ehtsuse tunnistajaks ta on. Seepärast ongi piiskop oma salasusliku ja hingeekarjasliku teenistuse tõttu ühelt poolt *oma Kiriku inimene*, keda ta esindab kirikukogul, ja teisalt ka ühenduslülina enda ja kogu Kiriku vahel. Hoia ja kaitse oma piiskopkonnas ja meie sinoditel seda ühtsust, mida võib määratleda kui Kiriku hinge.

Seetõttu on kiriku elus piiskopi kohalolek ainulaadne ja hindamatu. Ta elab ja tegutseb inimeste keskel mitte üksnes

kui armulaua ja muude salasuste talitamise juhataja, vaid kui saatja, isa, õpetaja, lohutaja ja tugi. Püha Iisak Süürlane ütleb: „Karjasel peab olema halastav süda ja kuigi armastus on voores, siis on teise valule ja kannatustele kaasatundmine sellest veelgi ülevam”. Püha Antooni Suur lisab: „Ole teisele lohutuseks ja valguseks, sest iga inimese südames on varjatud valu”. Püha Makaari võtab eelneva kokku: „Armastus ei tee suuri sõnu, ta töötab salaja ja ta ravib kõik haavad...”.

Kahtlemata on piiskopi kohalolek maailmas tervendav ja lohutav kohalolek. See on kohalolek, mis kannab ja talub teiste koormat, palvetab, pühendub ja ohverdab end. See kohalolek on püsiv and, mis tihti jääb märkamatuks neile, kes tema kõrval elavad. Nii nagu ma olen ka varem öelnud, on piiskopi tõeliseks võimaks „eesistumine armastuses, õrnuse ja piiritu ligimesearmastuse and” ning ainsaks veenmisjõuks „märterlus”.

Seepärast hoia oma südames ja mõtetes lihtsust ja alandlikkust ning kindlat veendumust, et hea võidab alati kurja ja elu saab alati surmast võitu, sest Kristus on üles tõusnud. Avarda oma südant nii palju, kui suudad, et see võiks mahutada kogu maailma, elades armastuses, andes tuses ja mõistlikkuses: ilma eelarvamuseta, erapooletuna ja ennast esile tõstmata.

Kui keegi astub Sinu ette kui vaenlane, siis kata ta täielikult ja nii soojalt kui võimalik oma armastusega ning palveta tema eest.

Ära kunagi kaota silmist püha Johannes Kuldsuu sõnu, et vaimulikuamet

on rist. Ka Sina saad Kristuse kõrval risti löödud nagu Tema, Sa kannad oma ihu samu haavu kui Tema. Eelkõige järgi Tema eeskujut, kui Sa palvetad kõigi nende eest, kes ei tea, mida nad teevad. Ja iga kord, kui Sa pühitsed pühi salasusi, tee seda väärikalt, keskendunult ja kiirustamata. Tee seda alati rõõmuga... Armasta Jumala koja ilu ja käitu kõigis ettevõtmistes väärikalt. Sinu sõnad ja teod peavad rajanema tõelisele teoloogiale, mitte põhjendamatutele kuulujuttudele. Kinnitagu Sinu teod nii palju kui võimalik Sinu õpetuse sõnu: ärgu olgu neis ei pettust, ei valet, ei kelmust ega ülekohut (Psalm 32:2 ja Jesaja 53:9).

Armas vend Issandas, armsad vaimulikud ja kohalolijad!

Tänagem Jumalat, kes on meid täna hommikul täitnud oma armuga, andes meie kirikule uue karjase Tartu piiskopkonnale, kohale, mis on olnud vaba alates meie õndsast vennast piiskop Eelija lahkumisest taevase Isa juurde.

Halastaja inimesearmastaja Issand, luba Tartu piiskopkonnale, et meie vend Andreas saaks elada piiskopina rahus nende keskel, keda Sa oma mõõtmatus headuses tema hoolde usaldad, et ta võiks neile ustavalt jagada Sinu tõe sõna. Hoia teda iga ohu eest ja anna talle palju aastaid elada heas tervises ja austuses Sinu püha nime suurimaks auks.

Armas vend, ära viivita enam. Kõige varem ootab Sind kannatamatult oma salasuste laua ääres, et jagada Sinuga taevast söömaaega, mille Ta Sinu jaoks on valmis seadnud. Aamen!

† Stefanus,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Foto: Pille-Riin Pihlak 2023

Tema Pühaduse oikumeenilise patriarhi Bartolomeuse lõakitus

Tartu valitud piiskop Andrease pühitsemise puhul 14. jaanuaril 2026

valt EAÕK sisereeglites sätestatud uuele piiskoppide valimise korrale. Pärast Sinu väärilist valimist saad Sa täna Jumala ja inimeste silme ees vaimulikuameti kolmanda astme armuanni. Sa oled õndsast mälestuse väärilise Tartu piiskop Eelija ametipärijaks, kes teenis Tartu piiskopkonda kohusetruult viisteistkümmend aastat. Pea lugu tema vaimulikust pärandist ja jätk

tema Jumala meelepärast tööd. Kiriku elu on nagu teatejooks: me võtame teatepulga üle oma eelkäijatelt ja oleme kutsutud jooksmas omaenese jao maad, jätkates seda ühist vaevanagemist. Võit on alati ühine.

Kõik piiskopi pühitsuse- ja karjasetöö küljed on suunatud Kiriku euharistlikule teostumisele. Armulaual põhinev kiri-

kuõpetus, mille aluseks on Kiriku apostlik, patristlik ja liturgiline pärimus, rõhutab, et piiskop on tänuosaluseks kokku tulnud rahva eestseisja, ja kõik tema muud kiriklikud kohustused ja eesõigused tulenevad sellest asendist. Selles peituvad ka vastused jooksvatele muredele, millega Jumala rahvas silmitsi seisab. Mis neisse puutub, siis Sa oled kutsutud julgelt ja väärikalt kasutama seda, mida Kirik oma teekonnal maailmas on talletanud ja paremaks pidanud.

On selge, et Kiriku pärimuses pole valmis vastuseid ega retsepte iga küsimuse jaoks. On ka tõsi, et nüüdisaeg esitab palju nõudmisi neile, kes Kirikut teenivad, ja üldse kõigile usklile. Algelistel tundidel põhinevad suundumused, mis ähvardavad inimisiksuse pühadust, ühiskonna kokkukuuluvust ja loodu terviklikkust, täidavad inimhinge ebajumalate ja etteku-

jutustega ning takistavad Kristuse toodud pääste rõõmusõnumi jõudmist inimeste mõistusse ja südamesse. Asjade nõnda olles on Kirik kutsutud tegema oma pühituse- ja karjasetööd, mis eeldab igasuguse suletuse ületamist. Mitte kunagi kirikuloos pole sissepoolepööratus väljendanud tõeliselt kristlikku loomulaadi, kunagi pole see olnud kohustuseks Kirikule ja tema pühale lähetustööle. Arusaam, et õigeusu loomulaadi ei ole võimalik tõeks elada tänapäeva

kultuurilises keskkonnas, on täiesti asjatundmatu ja ekslik. Igal pool ja alati on inimene, kelle loomuse on aegade-eelne jumalik Sõna enesele võtnud, „suuteline mahutama enesesse Jumalat”.

Jumalast armastatud vend Andreas!
Siiani on Sinu elu Kirikus kuulutanud ette viljakat karjasetööd Tartu piiskopkonnas. Teeni autonoomset Eesti kirikut

kindla pühendumisega meie hooleks usaldatud pühale Tõele, jäädes vankumatult ustavaks õigeusu Kiriku dogmaatilisele ja kanoonilisele pärimusele, olles tundlik oma karja eluliste vajaduste suhtes, kan- des ühtsuse ja dialoogi vaimu, kuulutades evangeeliumit teos ja sõnas. Pea alati mee- les, et meie tunnistuse puhul Kirikus on kõige olulisem innustus isikliku eeskuju kaudu, tunnistus, mille meie elu annab.

Me võtame siin Fanaris olles vaimus Mosa Sinu kirikliku teenimise tipp- hetkest ja palume koos kõigi kaasteenijate ja kaaspalvetajatega sel pühalt teenistusel Auissandat, et Ta annaks Sulle viljakandva ülemkarjaseameti Tema nime auks, mis on üle iga nime, ja Jumalast hoitud Tartu piiskopkonna Kristuse nime kandva rahva ülesehitamiseks.

Axios!

Ametisse pühitseti Tartu piiskop Andreas

Preester Kristjan Otsmann

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku metropoliit Stefanus koos kümme-konna õigeusu piiskopiga nii Eestist kui ka raja tagant pühitses kolmapäeval, 14. jaanuaril Tallinna Issanda Muutmise peakirikus Tartu piiskopkonna piiskopiks arhimandriit Andreas Noorhani.

Ülemkarjane pühitseti ametisse piiskopli- kul liturgial Eesti õigeusu kiriku esimätri, piiskop Platoni mälestuspäeval, 14. jaanuaril. Tartu piiskopi pühitsusel osales kümme piiskoppi: peale Tallinna ja kogu Eesti metropoliidi Stefanuse Helsingi ja kogu Soome peapiiskop Eelija, Oikumeenilise Patriarhaadi esindajana Ankara metropoliit Grigoori, Neapoli ja Staupoli metropoliit Varnava, Belgia metropoliit Atinagor, Peristeri metropoliit Grigoori, Pärnu piiskop Aleksander, Mesaoria piiskop Grigoori, Almopia piiskop Stefan ja Haapsalu piiskop Damaskinos.

Enne jumalikku liturgiat töid ülemdiakon Marius Raudsepp ja esidiakon Ignatios Rand pühitsetava kuninglikest ustest kujuseina ette ambonile, kus tulevane piiskop luges laiendatud usutunnistuse (nn libel- lumid) ning võttis vastu osalevate piiskoppide õnnistuse. Ülempreestrid Mattias Palli ja Aleksander Sarapik viisid pühitsetava ambonile ja seejärel altaris.

Metropoliit Stefanus pidas arhimandriit Andreasele manitseva kõne, milles rõhutas piiskopiameti olulisust Kirikus ning pärast kolmkordpüha laulu talutasid piiskopid altaris pühitsetavat kolm korda ümber aujärje. Seejärel laskus arhimandriit Andreas aujärje parema nurga juures põlvili ning toetas aujärjele käed ja pea. Piiskopid avasid evangeeliumiraamatu ja asetasid selle pühitsetava peale, kusjuures kõik piiskopid puudutasid raamatut. Metropoliit Stefanus ja teised piiskopid pühitsesid käte pealepanemisega arhimandriit Andrease Tartu piiskopiks. Seejärel tõusis vastpühitsetud piiskop Andreas, võttis sel- jast felooni ning ta riietati kuninglikel ustel piiskopirietusse – sakkosesse ja omofori – ning talle pandi kaela rinnapühakuju ehk

panagia ja rist. Iga eseme ülle panekut kiitis rahvas heaks, hüüdes üksmeelselt „Axios!” („Väärt!”). Kõik osalevad piiskopid tervitasid värsket Tartu piiskoppi vennaliku suuandmisega ning piiskop Andreas õnnistas esimest korda rahvast. Samuti jagas ta esimest korda piiskopina kirikulistele Kristuse ihu ja verd.

Liturgia lõpus pani metropoliit Stefanus piiskop Andreasele pähe mitra ning rahvas hüüdis „Axios!”. Seejärel andis metropoliit piiskopile kätte saua ning rahvas kiitis taas selle heaks hüüdega „Axios!”. Ankara metropoliit Grigoori andis vastpühitsetud piiskopile oikumeenilise patriarhaadi poolt üle kaunistustega käsiristi ning panagia.

Liturgial teenis kaasa 21 preestrit Ees- tist, Soomest, Kreekast ja Küprosel ning kaheksa diakonit Eestist ja Soomest. Pühitsuse juures viibis ka Eesti Evan- geelse Luterliku Kiriku peapiiskop Urmas Viilma, peapiiskop emerituuris Andres Pöder, Tallinna piiskop Philippe Jourdain Rooma-Katoliku kirikust, mitmete teiste Eesti Kirikute Nõukogu liikmeskirikute esindajad, Kreeka suursaadik Georges Papadopoulos ning EAÕK arhont Urmas Sõõrumaa.

Oikumeeniline patriarh Bartolomeus kut- sus oma läkituses piiskop Andreast võtma üle mullu lahkunud Tartu piiskop Eelija tööd, et julgelt ja väärilt kasutada kiriku pärimust Tartu piiskopkonna ülemkar- jase töös. „Kirik on kutsutud tegema oma pühituse- ja karjasetööd, mis eeldab iga- suguse suletuse ületamist,” kirjutas pat- riarh läkituses. „Mitte kunagi kirikuloos pole sissepoole pööratus väljendanud tõe- liselt kristlikku loomulaadi, kunagi pole see olnud kohustuseks Kirikule ja tema pühale lähetustööle.”

Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefa- nus rõhutas oma kõnes piiskopi kui Kris- tuse maapealse „kuju” rolli. „Ole alati oma meeles ja oma südames kindel sel- les, et kui Jumal on kord oma pilgu Sinu peale heitnud, annab ta Sulle vajaliku jõu astuda Tema jälgedes, et olla Tema armas- tuse tunnistaja selles maailmas,” lausus ta äsjapühitsetud Tartu piiskop Andreasele. „Avarda oma südant nii palju kui suudad, et see võiks mahutada kogu maailma, ela- des armastuses, andestuses ja mõistlikku-

Foto: Gennadi Baranov 2026

ses: ilma eelarvamusteta, erapooletuna ja ennast esile tõstmata.”

Troonile seati Tartu piiskop Andreas Tartu Jumalaema Uinumise katedraalis püha- päeval, 18. jaanuaril. Piiskop võeti trooni- leseadmisega Tartu piiskopkonnas vastu ja ta asub ametlikult katedraalis piiskopiist- mele: sellega toimub rahva, vaimulike ja piiskopi vahelise sideme loomine, koha-liku kiriku ja karjase ühendus. „Tahaksin olla vääriline järeltulija piiskop Eelijale, aga uue ameti õppimine võtab aega,” ütles piiskop Andreas kirikusse kogunenuile. „Esimene, mida ma tunnen ja tahan, on, et meie piiskopkond elaks rõõmus ja rahu- s Jumalat teenides.”

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku (EAÕK) Püha Sinod ehk piiskoppide kogu valis oikumeenilise patriarh Bartolomeuse õnnistusel Tartu piiskopkonna koguduste liikmete seatud kandidaatide hulgast arhi- mandriit Andreas Noorhani piiskopiks 13. novembril 2025.

Tartu piiskop Andreas (Andrus) Noorhani on sündinud 21. septembril 1961 Tallin- nas. Ta on lõpetanud 1979. aastal Tallinna 1. keskkooli matemaatika eriklassi. Pärast seda on ta õppinud Tartu Ülikoolis mate- maatikat ja filosoofiat ning teinud läbi Kaitseväe ohvitseride kursuse ning erine- vad kursused Rootsi sõjakoolide juures. Varasemas ilmalikus töös on ta olnud Eesti Kaitseväe ohvitser ning fotograaf ja foto- graafia õpetaja.

Aastatel 2017–2019 õppis ta EAÕK Püha Platoni Seminaris ning 2018–2021 EAÕK Teoloogilises Instituudis ja EELK Usutea- duse Instituudis õigeusu teoloogiat. 2021. aastal alustas ta magistriõpingutega Tartu ülikooli usuteaduskonnas, kus kavatseb tänavu kevadel kaitsta magistr töö. Samuti on ta läbinud hingehoidja baaskoolituse ja kaitseväe kaplani erialakursuse.

Isa Andreas oli Tallinna püha Siimeoni ja naisprohvet Hanna koguduse lugeja aasta- tel 2020–2022. 2022–2023 teenis ta samas koguduses diakonina ning Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanus pühitses ta 17. detsembril 2023. aastal sama koguduse preestriks. Metropoliit Stefanus andis talle arhimandriidi tiitli 14. jaanuaril 2024.

Tartu piiskopi pühitsemine toimus Tal- linnas, sest õigeusu kirikus pühitsetakse piiskop ametisse sageli linnas, kus asub metropoliit. Vastavalt õigeusu kiriku kaa- nonitele peab piiskopi pühitsusel talle apostliku järjepidevuse edasiandmiseks käed peale panema vähemalt kolm piis- koppi.

EAÕK esimese Tartu piiskopina teenis Eelija (Ott) Ojaperv aastast 2009 kuni uinumiseni 2024. aasta detsembris. Seejä- rel täitis piiskop Andrease pühitsemiseni Tartu piiskopi kohuseid Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanus.

Foto: Pille-Riin Pihlak 2023

Kiriku kopsud koguvad jõudu

Preester Kristjan Otsmann

Kloostreid on ikka nimetatud Kiriku kopsudeks: need tagavad Kiriku vaimuliku hingamise, mis toidab Kiriku ihu, kogu usklike kogukonda. Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik hingab alates novembri keskpaigast kahe kopsuga: esiteks Saaremaa Reomäe Aulise Eelkäija Ristija Johannese ja Apostel Andrease püha klooster ja teiseks rajatakse Hageri lähedale Kirikla külla Püha Mäe Isade kloostrit.

Tallinnast poole tunnise autosõidu kaugusel Kirikla külas rajatakse seitsmehektarilisele maa-alale ajutist kloostrit, tulevikus on kavas seda oluliselt laiendada.

Praegu elab nelja kelliaga (mungskong) kloostris kaks munku, Haapsalu piiskop Damaskinos ja isa Paisios, ning üks kuuletaja. Peatselt lisanduvad kolm eestlasest ja soomlasest kloostrielanikku, ütleb EAÕK Haapsalu piiskop Damaskinos. Kuna 1930. aastatest pärit, praeguseks korda tehtud talumaja õuele saab mitu kelliat veel juurde ehitada, on kloostri ruumi kaheksale mungale. „Huvilisi on praegu palju,” sõnab piiskop.

Metropoliit Stefanus on pikka aega soovitud taastada Eesti kloostrielu. Praegu elab Saaremaal Reomäe kloostris õde Porfyria ja kuuletujana õde Maria. Haapsalu piiskop Damaskinose sõnul lisandub peatselt veel üks kuuletaja.

Haapsalu piiskop Damaskinos on mõlema kloostri vaimulik isa ning meeskloostri loomise eest vastutaja ja kloostriülem. Tema sõnul otsustas kohaliku mitu asjaolu: „Piiskopina pean tegutsema Tallinnas ja meile tuli mõte, et peaklooster võiks olla Tallinna lähedal.” Isa Damaskinos otsis sinnakanti sobivat kohta, kuid ükski ei kõlvanud: mõnes kohas oli maad liiga vähe ning mõnel pool kirik kohe tee kõr-

val. Kirikla külla kloostri rajamine oli arhont Urmas Sõorumaa mõte, sest ta maakodu asub seal lähedal ja tema pere on sealt pärit. „Eelmisel kevadel, kui külastasime koos Athose mäe, kõnelesime, milline oleks kloostrielu tulevik Eestis, ja pärast reisi tuli mõte, et see siin oleks sobiv koht,” ütleb valitseja Damaskinos. Novembris kiitis EAÕK täiskogu kloostri asutamise heaks.

„Oluline kloostri rajamisel on see, et selle asutaks keegi, kes on ise elanud kloostritraditsioonis,” lausub vaimulik isa Damaskinos, kes oli aastaid munk Athose mäe Ksenofontose kloostris. „Ma olen hästi õppinud Athose mäe traditsiooni.”

Athose mäe traditsiooni järgi püüavad mungad teha täpselt nii, nagu on seda teinud eelmised põlvkonnad. Sama püüab Haapsalu piiskop Damaskinos ka Kiriklas ja Reomäel teha.

Kirikla kloostri teine munk, isa Paisios, on elanud varem Soomes kloostripäras keskkonnas, samuti on ta viibinud pikalt Athose mäel Ksenofontose kloostris koos piiskop Damaskinosega, kes toona oli veel munkpreester. „Meil on kogu aeg elav ühendus Ksenofontose ja Reomäe kloostriiga tihedalt seotud Põhja-Kreekas Bulgaaria piiri lähedal asuva Akritohori kloostriiga,” kõneleb piiskop. „Saame sealt pidevalt vaimulikku toetust.” Näiteks isa Paisiose pühitsusel osales kaks munku Ksenofontose kloostrist, siinsed kloostrielanikud külastavad sageli Ksenofontose ja Akritohori kloostreid. Pühalt Mäelt saavad Kirikla kloostri mungad ka praktilist kogemust, mida peab arvesse võtma uue kloostri loomisel.

Ksenofontose ja Akritohori kloostrid toetavad Eesti omi ka materiaalselt: Kirikla ja Reomäe klooster saab Kreekast näiteks küünlaid, viirukit ja ikoone, mida on vaja igapäevaseks kloostrieluks. Akritohori nunnad toetavad õmblustöödega. „Saame alati küsida nõu prosfora küpsetamisest ehitustöödeni, kuidas planeerida uue kloostri rajamist ja ehitada kabelit,” lausub piiskop Damaskinos. „Kõik see on väga kasulik, neil on vastused valmis. Kui ise peaksime algusest uurima, võtaks palju rohkem aega.”

Kirikla klooster, nagu ka Reomäe oma, järgib Athose mäe pärimust, mille järgi kõige olulisem palveaeg on öösel. Athosel järgib kloostri elurütm päikese tõusu ja loojumist, ent Eestis ei saa seda teha, sest päike tõuseb ja loojub suvel ja talvel väga suure ajalise erinevusega. Seepärast on Eesti kloostrite päevakava püsiv.

Kloostrielanikud tõusevad tavaliselt kell kolm hommikul ning siis on isikliku palvereegli aeg. Kell neli algab teenistus, kui piiskop või preester on kohal, peetakse jumalik liturgia. Pärast seda lähevad mungad veel puhkama, ja pärast ärkamist siirduvad tööd tegema, olgu

selleks kloostri ehitus ja koristamine Kiriklas või Haapsalu piiskopi jaoks tööasjade ajamine Tallinnas. Pärast lõunasööki, kella viie-kuue paiku õhtul peetakse õhtuteenistus ja pärastõhtuteenistus ning seejärel on kloostrielanikel vaba aeg: saab lugeda või käia jalutamas. Kui kloostris viibib veidi enam inimesi, toimub vestlus, öörahu saabub kella 11 paiku.

Palvereegel sõltub inimesest ja pühitsuse astmest ning suures skeemas võib see kesta ka kolm tundi. Tavaliselt loevad mungad jeesuspalvet Taaveti lauludega ning ka kirikuisade tekste. Mitmed Püha Mäe vanakesed, näiteks püha Paisios Athoselt, püha Porfyrios Kafsoalyviast ja vanake Emilianos Simonopetralast on öelnud: kõige olulisem on see, et on igapäevane isiklik aeg Jumalaga. Haapsalu piiskop ütleb, et see oleneb ka inimesest, päevast ja olukorrast, milline palve talle sobib: „Vahel on jeesuspalve väga raske ja Taaveti laulud on olulisemad või kui psalmid on liiga paljusõnalised, siis jeesuspalve on lihtsam lugeda,” selgitab piiskop Damaskinos. „Kui ei suuda üldse keskenduda, siis laulame, sest lauldes on lihtsam keskenduda.”

Milliseid töid kloostrielanikud teevad? Praegu ehitavad nad kloostri ajutisse hoonesse kabelit ning sätivad seda alles korda. Tulevikus on munkadel kavas hakata küünlaid tegema ja ehk ka viirukit nii Eestis kui ka Soomes ja Skandinaavias tarvitamiseks, sest Põhjalas pole ühtegi kohta, kus viirukit tehakse. Reomäe klooster teeb õmblustöid, mis on Kirikule väga vajalik ja toob samuti raha sisse.

Kreeka kloostrid on oluliselt paremal järjel kui Eesti omad. Kreeka kloostrid on saanud tuhande aasta jooksul kingitusi: näiteks on Ksenofontose kloostri metsa, põlde ja Ateenas kortereid — kloostriil on kindel sissetulek. Eestis on kloostrid uued ja sissetulek samahästi kui puudub. Haapsalu piiskopi sõnul on seepärast väga vajalik otsida lahendusi, et klooster saaks igapäevaselt elada.

Kloostreid on maailmas erinevaid, osa on avalikkusele avatud ja osa suletumad. Katoliku traditsioonis on mõned kloostrid täiesti suletud või on seal piiratud alad, kuhu külalised saavad minna ja kuhu mitte. Õigeusu maailmas on enam levinud mõtteviis, mille kohaselt kloostrid peaksid olema kõigile avatud.

Eesti kloostrite vaimulik isa Damaskinos rõhutab, et kloostrid on kiriku kopsud, alati inspireerimas ja aitas ilmikuid. Ilmikud omakorda toetavad kloostrit, sest nende toetuseta kloostrid toime ei tuleks. Kloostrid toetavad ka vaimulikke, preestreid ja piiskoppe. Siin on alati koht, kus saab rääkida kellegagi, saab tulla teenistusele, saab veidi maailmast puhata, teha füüsilist tööd. Kloostris on väga vaikne ja rahulik õhkkond ning alati saab nii mõndagi

õppida. Piiskopi sõnul on kloostrites teenistuskord alati täielikum kui kogudustes ning seetõttu on eriti vaimulikel hea tulla kogema, milline võiks teenistuskord olla.

Kloostrid on üldjuhul ka kaunid kohad, kus inimesed saavad tutvuda õigeusuga. „Seepärast tahamegi ehitada ilusa kloostri,” sõnab piiskop.

Veel paarikümne aasta eest ei käinud Athose mäel kuigi palju külalisi, ent nüüd on olukord muutunud. Athose mäel pakuvad kloostrid külalistele tasuta sööki ja ööbimiskohta. „Soo-vime, et iga inimene saaks külastada kloostrit ja saada hingerahu,” lausub piiskop Damaskinos. „See pole alati munkadele lihtne.” Ta meenutab, kuidas Ksenofontose mungad olid lähedased Katunakia püha Efraimiga, kes külastas sageli ka Ksenofontose kloostrit. „Mungad küsisid temalt, kuidas peaksime elama, sest me ei oska niimoodi paastuda nagu teie,” jutustab Haapsalu piiskop. „Ta vastas, et teie põlvkonna askees ei olegi range paast nagu meil, vaid külalislahkus. Toona oli kaks külalist päevas ning nüüd, kui on sada ja rohkem külalist päevas, siis saan aru, miks vanake nii ütles.”

Eestis pole kummaski kloostris kuigi palju ruumi külaliste võõrustamiseks. Reomäe on suletud paastupäevadel ehk esmaspäeviti, kolmapäeviti ja reedeti, sest kloostrielanikud vajavad ka rahulikku palveaega. Kiriklas pole praegu veel täpsemat päevakava, aga tulevikus annab klooster sellest teada. Kirikla klooster ei saa praegu vastu võtta öömajalisi, välja arvatud kloostrielust huvitatud mehed. Tulevikus loodab klooster küll ehitada külalistemaja. Reomäel on väike paari kohaga külalistemaja. Ent nii Kirikla kui ka Reomäe lähedal asuvad mitmed ööbimiskohad. Ja teenistused on alati kõigile avatud.

Piiskop Damaskinos rõhutab, et kloostris on oluline konkreetne pärimus ja konkreetset vanakesed, kellelt õppida. Athose mäe pärimust kandis nii Karjalas Konevitsa kloostri rajaja Arseeni, kes oli Pühalt Mäelt Vatopedi kloostri munk, ning ka Kiievi koopaklooster.

„Meie kirik on väike, aga usun ja loodan, et meil on Athose mäe kloostripärimuses sügavad juured, meil on olemas sügav kogemus ja saame pakkuda inimestele midagi tõelist ja autentset,” lausub Haapsalu piiskop Damaskinos kohtumise lõpetuseks. „On parem, et meil on vähem väiksemaid kloostreid kui see, et oleks palju suuri ja halbu kloostreid. Seepärast peavad kloostrid kasvama aeglaselt. Kui tuleb liiga palju kuuletujaid, ei jõua nad õppida kloostrivaimsust. Tuleb õppida oma vanakeselt, kuuletudes talle, mitte raamatutest. Kui on liiga palju kuuletujaid, siis vanake ei jõua kõiki õpetada.”

Palve ja paastumisega

Alexander Schmemmann

Pole olemas paastu ilma paastumiseta. Ometi tundub, et paljud inimesed tänapäeval ei võta paastumist tõsiselt, või kui võtavadki, saavad nad selle tõelistest vaimulikest eesmärkidest varesti aru. Osale inimestele on paast sümbolne „loobumine” millestki, teistele teatud toitumisreeglite täpne täitmine. Kuid kummalgi juhul peetakse paastumist vaid harva paastupüüdlmise kui terviku osaks. Seepärast peame me siin, nagu ka igal pool mujal, esmalt katsuma aru saada kiriku paastumise õpetusest ja siis enda käest küsima: kuidas saame me seda õpetust enda elus rakendada? Paas-

tumine ehk toidust loobumine ei ole ainuüksi kristlusele omane pruuk. See oli ja on olemas teisteski usundites ja ka väljaspool religiooni, nagu näiteks dieetid. Tänapäeval paastuvad inimesed mitmetel põhjustel, poliitilised kaasa arvatud. Seepärast peab mõistma kristliku paastu eritähendust. See selgitab meile ennekõike kahe piiblisündmuse isekeskist seost: üks neist on Vana Testamendi ja teine Uue Testamendi alguses. Esimene sündmus oli see, et Aadam rikkus paradiisi paastu. Ta sõi keelatud vilja. Nii näidatakse meile inimese päripäätu. Teine oli see, et Kristus – uus Aadam – alustas oma tegevust paastumisega. Aadamat kiusati ja ta langes selle läbi. Kristust kiusati ka, kuid tema võitis kiusatuse. Aadama eksimuse tagajärg oli paradiisist välja ajamine

ja surm. Kristuse võidu viljaks on võit surma üle ja meie naasmine paradiisi. Ruumipuudus ei luba põhjalikumalt selle paralleeli tähendust seletada. Ometi saab sellest vaatenurgast meile selgeks, et paastumine on midagi otsustavat ja äärmiselt olulist. See pole pelgalt „kohustus” või komme. See on seotud elu ja surma, pääsemise ja hukatuse salaasja enesega.

Õigeusu õpetuses pole patt mitte üksnes reegli rikkumine, millele järgneb karistus; see on Jumalast meile antud elu hävitamine. Seepärast esitatakse päripäätu jutustus meile söömise kaudu. Toit on eluvahend; see peab meid elus. Kuid selles ongi küsimus. Mida tähendab elus olla ja mida tähendab elu? Nüüdisajal on sellel mõistel meile peamiselt bioloogiline

tähendus: elu sõltub nimelt ainuüksi roast ja üldisemalt füüsilisest maailmast. Kuid Piiblis ja kristlikus pärimuses samastatakse säärane elu „üksnes leivast” surmaga, sest see on surelik elu. Öeldud on, et Jumal ei loonud surma. Ta on eluandja. Kuidas sai siis elu vastuvõtlikuks surmale? Miks surm ja ainult surm on ainus tingimata kindel asi kõiges olemasolevas? Kirik vastab: seepärast, et inimene hülgas elu, mida Jumal talle pakkus, ja andis esikoha sellele elule, mis polnud sõltuv mitte ainult Jumalast, vaid „üksnes leivast”. Ta polnud mitte üksnes sõnakuulmatu Jumala vastu ja teda mitte üksnes ei karistatud; ta muutis põhjani suhted enda ja maailma vahel. Tõsi, Jumal andis maailma talle „toiduks”, elamisvahendiks, ent ometi pidi see elu olema osaduses

Jumalaga; sest Temas pidi olema mitte ainult elu lõpp, vaid kogu elu sisu. „Temas oli elu, ja elu oli inimeste valgus” (Jh 1:4). Maailm ja roog loodi niisiis osadusvahendiks Jumalaga, ja vaid sel juhul, kui seda võetakse vastu Jumala auks, annab ta elu. Roas endas pole elu, ega suuda ta elu anda. Elu on ainult Jumalal ja ainult Jumal on elu. Roas endas on eluprintsiibiks Jumal, mitte kalorigid. Nii on söömine, elus olemine, Jumala tundmine ja ühenduses olemine Temaga üks ja seesama. Aadama mõtmatult sügav kurbmäng seisneb selles, et ta sõi enda auks. Veel enam: ta sõi Jumalast „lahus”, et saada Temast sõltumatuks. Ja ta tegi nõnda, sest uskus, et toidus endas on elu ja et sellest roast osa võttes saab ta Jumala sarnaseks, nii et temas eneses võiks olla elu. Lihtsamalt öeldes: ta uskus rooga, aga see, keda päriselt peaks uskuma, usaldama ja kellest sõltuma, on Jumal. Maailmast, toidust sai tema jumal, tema elu allikas ja algpõhjus. Temast sai nende ori. Aadam tähendab heebrea keeli „inimest”. See on minu nimi, meie ühine nimi. Inimene on ikka Aadam, ikka „roa ori”. Ta võib väita, et usub Jumalat, kuid Jumal ei ole tema elu, toidu, tema olemasolu kõikehõlmav sisu. Ta võib väita, et saab oma elu Jumalalt, kuid ei ela Jumalas ega Jumalale. Kogu tema tarkus, tema kogemus, tema lootus tugineb sellele samale põhimõttele – „üksnes leivast”. Me sööme, et elada, kuid me ei ole elavad Jumalas. See on kõigi pattude patt. See on surmaotsus, mis on langetatud meie elu üle.

Kristus on uus Aadam. Ta tuleb parandama seda kahju, mis Aadam on elule teinud, ja toob inimese tagasi tõelisse ellu ja alustab seejuures paastumisega: „Ja kui ta oli nelikümmend päeva ja nelikümmend ööd paastunud, siis tuli talle viimaks nälg kätte” (Mt 4:2). Näljastena – kui ruttu ja kindlasti on toitu tarvis – saame me aru, et sõltume millestki muust; tuleb ilmsiks, et meil pole elu iseendas. Sellest piirist edasi ma kas suren nälga või, kinnitanud keha, hakkan jälle tundma, et olen elus. Teisisõnu on see aeg, mil me seisame silm silma vastu põhiküsimusega: millest sõltub mu elu? Ja et see küsimus ei ole teoreetiline, vaid ma tunnen seda kogu oma ihuga, on see ka kiusatuse aeg. Saatan tuli paradüüsis Aadama juurde ja kõrbes Kristuse juurde. Ta tuli kahe näljase mehe juurde ja ütles: Sööge, sest teie nälg näitab seda, et te sõltute täiesti toidust. Ja Aadam uskus ja sõi, kuid Kristus tõrjus selle kiusatuse tagasi, öeldes: Inimene ei ela mitte üksnes leivast, vaid Jumalast. Ta keeldus omaks võtmast seda kosmilist valet, millega saatan maailma võrgutas, tehes selle vale

iseenesestmõistetavana tunduvaks tõsiasjaks, mille üle pole enam vaja arutada, kogu meie maailmapildi, teaduse ja ehk ka kogu religiooni põhjaks. Võites kiusaja, taastas Kristus need suhted roa, elu ja Jumala vahel, mida Aadam rikkus ja mida me iga päev jälle rikume.

Mida tähendab siis paastumine meile, kristlastele? See on meie osalemine selles Kristuse kogemuses, millega Ta vabastas meid täielikust sõltuvusest toidust, ainest ja maailmast. Meie vabanemine sellest pole sugugi täielik. Elades endiselt langenud vana Aadama maailmas ja olles osa sellest, sõltume me ikka veel toidust. Aga nii nagu surmast, mis meil tuleb läbi käia, on Kristuse päästetöö kaudu saanud tee ellu, nõnda võivad ka toit, mida me sööme, ja elu, mida see ülal peab, olla eluks Jumalas ja Jumalale. Osa meie toidust on juba saanud „surematuse roaks” – Kristuse enese ihuks ja vereks. Kuid ka igapäevane leib, mille me saame Jumalalt, võib selles elus ja selles maailmas kinnitada meid ja meie ühtsust Jumalaga. Ometi võib vaid paastumine tuua meie ellu sellise muutuse, anda meile elava tunnistuse selle kohta, et meie sõltuvus roast ja ainest ei ole täielik ega tingimusteta, ja et palve, armu ja andumusega ühendatult võib see sõltuvus olla vaimne.

Kõik see tähendab seda, et sügavalt mõistetud paastumine on ainult vahend, mille abil leiab inimene jälle oma tõelise vaimuliku loomuse. See pole mitte teoreetiline, vaid tõeline, tegelik väljakutse sellele suurele valetajale (Jh 8:44), kel on õnnestunud meid uskuma panna, et me sõltume üksnes leivast, ja kes ehitab selle vale varal kõik inimliku teadmise, teaduse ja olemasolu. Paastumine on selle vale eitamine ja ka tunnistus selle kohta, et ta on vale. Iseäranis peab ära märkima, et just paastumise ajal kohtas Kristus saatanat, ja ütles hiljem, et kuradit ei või võita muidu, kui „palve ja paastumisega”. Paastumine on tõeline võitlus kurja vaimu vastu, sest see on väljakutse sellele ühele kõikehõlmavale seadusele, mis teeb temast „selle maailma vürsti”. Kui aga keegi on näljane ja saab seejuures aru, et ta võib olla tegelikult oma näljast sõltumatu ja see ei hävita teda, vaid vastupidi, ta võib muuta selle vaimuliku väe ja võidu allikaks, siis ei jää midagi järele sellest valest, milles me oleme elanud Aadamast saadik.

Kui kaugele me nüüd jõuaksime sest tavalisest käsitusest, et paastumine on ainult toiduvaliku muutmine, juhised selle kohta, mis on lubatud ja mis keelatud, kõigest sellest pinnapealsu-

sest ja silmakirjalikkusest! Lõppude lõpuks tähendab paastumine vaid ühte asja: olla nälgjas – minna selle inimliku seisundi piirile, mis on täiesti sõltuv roast, ja nälgasena tunda, et see sõltuvus ei ole kogu tõe inimese kohta, et nälg ise on ennekõike vaimne seisund, ja et see on sisimas nälg Jumala järele. Algkirikus tähendas paastumine alati seda – täielikku loobumist, näljaseisundit, keha äärmuslikku sundimist. Siin saame me aga aru, et paastumine füüsilise pingutusena on mõttetu ilma vaimse pooleta – „*palve* ja paastumisega”. See tähendab, et ilma vastava vaimse pingutusega, ilma enese toitmiseta Jumala tõega, ilma et me pööraks tähelepanu oma täielikule sõltuvusele Jumalast ja ainult Jumalast, oleks ihulik paastumine tõeline enesetapp. Kui ka Kristus sai paastudes kiusatuse osaliseks, pole meilgi mingit võimalust ilma läbi saada. Ihulik paast, nii oluline kui ta ongi, pole mitte üksnes mõttetu, vaid ka tõeliselt ohtlik, kui ta eraldada vaimsetest püüdlustest – palvest ja keskendumisest Jumalale. Paastumine on kunst, mida pühad isad täielikult valdasid; oleks liiga enesekindel ja ohtlik, kui me püüaksime seda kunsti järelmõtlematult ja ettevaatamatult rakendada. Terve paastu jumalateenistus tuletab meile pidevalt meelde raskusi, takistusi ja kiusatusi, mis ootavad neid, kes arvavad, et võivad loota oma tahtejõu ja mitte Jumala peale.

Seepärast on meil vaja valmistuda paastupüüdluseks ennekõike vaimulikult. See on abi palumine Jumalalt ja paastu muutmine jumalakeskseks. Me peame jälle tundma, et meie ihu on tema kohalolu tempel. Me peame taaselusutama usulise austuse ihu, toidu ja üldse elurütmi vastu. Kõike seda peab tegema enne, kui paast ise algab, nõnda et kui alustame paastu, oleksime varustatud vaimulike sõjariistadega, õige nägemise, võitluse ja võidu vaimuga.

Siis tuleb paast ise. Nagu eespool öeldud, tuleb seda rakendada kahel tasandil. Esiteks askeetliku ja teiseks täieliku paastuna. Askeetlik paast on toiduhulga vähendamine nõnda, et pidev kerge näljatunne tuletaks meile Jumalat meelde, ja pidev pingutamine selleks, et meel temale suunatuna püsiks. Igaüks, kes on praktikas askeetlikku paastu kasvõi pisut rakanud, teab, et see ei nõrgenda meid sugugi, vaid teeb meid hoopis kergeks, keskendunuks, värskeks, rõõmsaks ja puhtaks. Inimene võtab oma toitu kui tõelist Jumala andi. Ta suundub üha sügavamale sisemaailma, kust saab erilist iseeneslikku rooga. Toitumise täpset määra

askeetliku paastu puhul, samuti selle rütmi ja laadi pole mõtet siinkohal puudutada, need sõltuvad isiklikest võimetest ja välistest elutingimustest. Kuid põhimõte on selge: see on poolnälgja-seisund, mille negatiivse olemuse muudavad palve, meelepidamine, tähelepanu ja keskendumine positiivseks jõuks. Täielik paast omakorda on kestuselt alati piiratud ja seotud armulauaga. Meie tänapäeva elutingimuste juures on parim viis selleks päev enne õhtul peetavat ennepühitsetud andide liturgiat. Kas me paastume sel päeval varahommikust või keskpäevast saadik, peasi on elada terve see päev ootuses, lootuses ja nälgjas Jumala enda järgi. See on vaimulik keskendumine sellele, mis tuleb, annile, mida saadakse ja mille pärast loobutakse kõigist muudest andidest. Peale kõige, mis siin öeldud, peab meelles pidama, et kui piiratud meie paastumine ka poleks, aga kui ta on tõeline, viib ta kiusatusse, nõrkusse, kahtlemisse ja ärritumisse. Teiste sõnadega: see on tõeline võitlus ja tõenäoliselt saame me mõned korrad lüüa. Kuid paastumise oluline külg ongi tajuda, et kristlik elu on võitlus ja püüdlemine. Usk, mis pole võitnud kahtlusi ja kiusatusi, on harva tõeline usk. Mingi edu kristlikus elus pole võimalik ilma nurjumise kibeda kogemiseta. Liiga paljud alustavad innukalt paastumist ja loobuvad pärast esimest lüüasaamist. Ütleksin, et just see esimene nurjumine on tõeline proov. Kui me peale seda, kui oleme kohanud lüüasaamist ja andunud oma soovidele ja ihadele, alustame jälle algusest ega loobu, kuipalju tagasilööke ka ei tuleks, siis kannab paast varem või hiljem vaimulikku vilja. Pühaduse ja pettekujutlustest vabanenud küünilisuse vahel on suur ja jumalik hüve – kannatlikkus – kannatlikkus ennekõike iseenda suhtes. Pühadusse ei vii otseteed, iga sammu eest peame me täit hinda maksma. Niisiis on parem ja ohutum alustada vähimast – vaid natuke meie loomulikest võimetest kõrgemal – ja lisada laevanägemist vähehaaval, kui hüpata algul liiga kõrgele ja murda maha kukkudes kondid.

Kokkuvõtteks: sümboolse ja nimelise paastu – paastu kui kohustuse ja kombe – juurest peame tulema tagasi tõelise paastu juurde. Olgu ta piiratud ja tagasihoidlik, aga kestev ja kindel. Hinnakem ausalt oma vaimseid ja kehalisi võimeid ja toimigem nendele vastavalt: pidades ometi mees, et ei ole olemas paastu ilma oma võimete proovile panekuta, ilma et tooksime oma eluga jumalikku tunnistust sellest, et asjad, mis on võimatud inimesele, on võimalikud Jumalale.

Evagrius Pontosest: kiusavad mõtted ja nende ravi

Preester Kristjan Otsmann

Usklikud katsuvad suure paastu ajal oma südame tavapärasest suurema hoolega läbi. Püha pärimus pakub meile selleks mitmeid viise: kes võtab aluseks kümme käsku, kes mäejuutluse, kes Õpetussõnades leiduva, kes püha apostel Pauluse toodud pattude loetelu (Gl 5:19-21; Rm 1:29-31; 1Kr 6:9-10). Üks võimalus oma südant läbi katsuda on pöörduda 4. sajandisse ning kasutada toonaseid abivahendeid.

Evagrius Pontosest (u 345–399) oli varakristlik munk, teoloog ja vaimuliku elu õpetaja, kes tegutses Egiptuse kõrbeisade traditsioonis. Ta oli seotud Kapadookia kirikuisade (eriti Grigoori Jumalasõnaõpetaja) ringkonnaga ning

hiljem elas askeetliku mungana Nitrias ja Kellia kõrbes. Tema kirjutised käsitlevad eelkõige vaimulikku võitlust, palvet ja mõtete (*logismoi*) eristamist. Evagrius on üks varasemaid autoreid, kes esitas vaimulike kiusatuste ja nende ületamise süstemaatilise analüüsi.

Evagrius sündis arvatavasti 345. aastal Ibora linnas Pontose provintsis, mis asub tänapäeva Kirde-Türgis. Noort Evagriust mõjutasid Kapadookia isad: lähedal elanud Vassiili Suur, tema vend Nyssa Grigoori ja ka nende sõber, Nazianzose Grigoori. PühaVassiili Suur pühitses Evagriuse lugejaks, mõned aastad hiljem pühitses Püha Nazianzose Grigoori Evagriuse diakoniks. Teisel oikumeenilisel kirikukogul Konstantinoopolis 381. aastal kaitsesid nad teiste seas Nikaia usutunnistust ariaanide vastu. Evagrius oli seal Nazianzuse Grigoori lähim abiline ja avaldas nii head muljet, et Konstantinoopoli piiskop Nektaari tegi temast oma ülemdiakoni.

Evagriuse edu viis ta languseni: ta armus üliku naisesse, kes vastas tema tunnete. Peagi tuli

Evagriusele ingellik ilmutus, milles ta viidi ahelates vangi. See vapustas Evagriust seda võrd, et ta sõitis laevaga Jeruusalemma. Seal leidis ta tee Õlimäel asuvasse Melania Vanema juhitud kloostrisse. Evagrius haigestus peagi ja põdes pool aastat. Ta tervenenes alles seejärel, kui oli Melaniale pihtinud ning temalt mungariü vastu võtnud. Seejärel suundus ta Nitriasse ja kahe aasta pärast kelliasse, peaaegu täielikku eraldatusse. Nitrias oli tema õpetajaks munk Pambo, hiljem said tema õpetajateks Makaari ja Aleksandria Makaari. Evagrius suri 399. aastal, olles olnud munk erinevail andmeil 16–18 aastat.

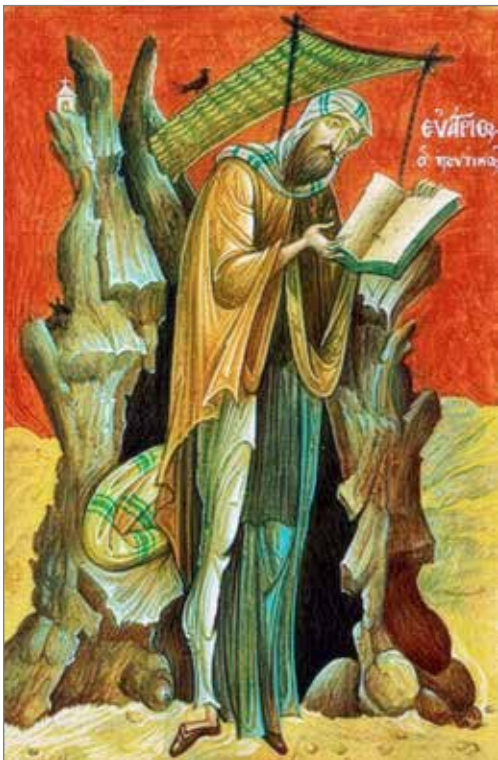
Evagriust austatakse pühakuna kopti kirikus, kuna ta kuulus Egiptuse kõrbeisade traditsiooni ja tema vaimulik õpetus oli seal väga mõjukas. Bütsantsi kirikus mõisteti tema Origenese teoloogiaga seotud spekulatiivsed õpetused 553. aasta Konstantinoopoli kirikukogul hukka. Sellest hoolimata mõjutasid tema askeetlikud õpetused tugevalt hilisemat idakristlikku vaimsust ja neid tsiteeritakse näiteks Filokalia kogumikus. Püha Johannes Kassiani

kaudu kujunes neist välja läänekiriku seitsme surmapatu mõtteviis.

Evagriuse hingeabi õpik

Evagrius oli esimene askeetlik mõtleja, kes süstematiseeris kõrbemunkade kogemuse ning kirjutas „käsiraamatuid” praktiliseks vageeluks kõrbes. Neist tuntuim on *Praktikos*. Tema mõttekäik on lihtsustatuna selline, et praktika (paastu, huulte palve, valvsuse, vaikuse, alandlikkuse ja heategevuse) kaudu puhastatakse meel, see võimaldab puhast palvet ning see omakorda annab võimaluse jumalikuks kaemuseks. Enesejälgimine ja -valvamine viib praktilise toimimatuseni, mis võimaldab hingel kasvada vankumatuses ehk apaatiats ning see annab ruumi armastusele ehk agaapele. Siinkohal ei tähenda apaatia lihtsalt tuimust, vaid seisundit, kus inimene pole kirgede meelevallas, vaid saab elada rahu, armastuses ja puhtas palves. Rahunenud meele ja puhastunud südamega inimesel on Evagriuse õpetuse kohaselt võimalik näha Jumalat selgemini.

Sellise harjutamise esimene osa seisneb sisu-

liselt võitluses mõtetega, mis on Evagriuse sõnade järgi kas deemonlikud sisendused või suisa deemonid ise. Neid mõtteid on kaheksa: õgardlus, hoorus, ahnus, kurbus, viha, tüdimus, tühihiilgus ja kõrkus. Evagriuse õpetuse järgi ei ole mõtte tekkimine iseenesest patt: patt algab siis, kui inimene mõttega nõustub ja seda toidab. Vaimuliku elu oluline osa on seega mõtete äratundmine ja nende suunamine Jumala poole.

Just neid kaheksat saame meiegi nii paastuajal kui ka laiemalt kasutada ka enda hinge läbikatsumiseks ja ravimiseks.

Seos tänapäeva psühholoogiaga

Mitmed mõtted on seotud tänapäevase psühholoogia käsitluse järgi kolme põhimehhanismiga.

Esimene neist on tasustussüsteem, mis on seotud dopamiiniga: aju otsib kogemusi, mis annavad kiire rahulolu. Olgu selleks toidu või arvutimängudega seonduv, seksuaalsed kujutlused või raha ja staatuse tagaajamine.

Teine on emotsioonide regulatsiooniga seonduv: mõtted tekivad siis, kui inimene püüab negatiivseid emotsioone leevendada. Siia alla kuuluvad kurbus, viha ja stress.

Kolmanda rühma moodustavad kognitiivsed skeemid ehk sügavad uskumused, mis kujunevad lapsepõlves. Olgu neiks alaväärsuskompleks, ülemäärane kontrollivajadus või ahnus ja kõrkus.

Kaheksa mõtet ja nende toimetulek

Vaatleme kaheksat mõtet lähemalt ja uurime, mida Evagrius soovib nende esinemisel teha ning mil moel neid ravida. Ravimeid on peamiselt kaks: käituda mõttele või ihale risti vastupidiselt ning loomulikult lugeda mõtte ja

palvega Pühakirja. Viimaseks kirjutas ta teose *Antirrhetikos* („Vastusõna”). Evagrius õpetas, et Pühakirja sõna võib kasutada vaimses võitluses nagu relva. Ta viitas Kristuse kiusatusel kõrbes (Mt 4:1-11), kus Jeesus vastas kiusatusetele Pühakirja tsitaatidega.

Aplus ehk liigsöömine (*gastrimargia*). Nii mõnigi meist sööb oluliselt rohkem kui eluks tarvis. Põhjuseid võib olla erinevaid: halvad söömisharjumused, stressi maandamine või enda lohutamise toiduga. „Ma väärin seda kooki, sest mul oli raske päev, aga homme hakkam pidama dieeti.” Kas tuleb tuttav ette?

Evagrius soovib liigsöömise raviks mõõdukust ja paastu: süüa lihtsat ja tagasihoidlikku toitu ning vältida järgmisele toidukorrale mõtlemist. Samuti soovib ta toitu lihtsustada ja teha rohkem kehalist tööd. Liigsöömise vastu võitlemine on tähtis, sest Evagriuse õpetuse järgi toidab liigsöömine teisi kirgi ja ihasid, eriti seksuaalseid. Loomulikult aitab liigsöömise vastu mõtte suunamine palvele. Liigsöömist raviva kirjakoht pakub ta välja Mt 4:4: „Kirjutatud on: Inimene ei ela üksnes leivast, vaid igast sõnast, mis lähtub Jumala suust”.

Hoorus (*porneia*). Siia alla kuuluvad korduvad seksuaalsed fantaasiad, enda ja teiste keha pidev hindamine ning tänapäeva maailmas näiteks pornograafia otsimine ja vaatamine. Põhjuseks tänapäeva maailmas üksildus, intiimsuse puudus või väärastunud arusaam armastusest.

Ravimiks soovib Evagrius puhtust ja valvsust, paastumist ja kehalist tööd, mõõdukat üksindust, psalmide lugemist ja mõtte katkestamist. Kui tekib seksuaalne kujutluspilt, siis tõuse ja hakka tööle või suuna oma mõte Kristuse kannatustele. Kirjakohaks soovib Evagrius Mt 5:8: „Õndsad on puhtad südamed, sest nemad näevad Jumalat”.

Ahnus (*philargyria*). Vahel hoolitseme homse eest rohkem, kui asi väärt on. Vahel on tunne, et rohkem raha lisab turvatunnet. Või on selge arusaam, et nutikalt investeerides või rohkelt tööd rüüades teenin rohkem kui teised ning rahast ja tööst saabki enesemääratluse kese. Või lihtsalt meeldib raha, sest see annab võimu ja rahulolu.

Ravida soovib Evagrius seda heldusega ning usaldusega Jumala vastu: anneta, aita abivajajaid, leia märke Jumala heldusest kõikjalt, ela mõni nädal või kuu vaesena ja anna ülejäänud heategevuseks. Elu on nii ehk naa ebakindel ning vanarahva tarkus ütleb, et surilinal tasakuid pole. Jumal ju hoolitseb meie eest. Pühakirjakohaks soovib ta Lk 12:15: „Vaadake ette ja hoiduge igasuguse ahnuse eest, sest külluseski ei olene kellegi elu sellest, mis tal on!”

Kurbus (*lype*). Tänapäeva maailmas ilmneb see depressiooni ja düsfooriana: „Minu elus ei lähe miski hästi, teistel on kõik parem kui mul.

Milleks üldse pingutada?” Oluline on panna tähele, et Evagrius eristas seda meeleparanduse kurbusest, kus oleme pattude pärast kurbad – selline kurbus viib Jumalale lähemale, erinevalt enesekesksest haletsemisest ja jõuetust nkrusest. Mitmed pühakud – teiste seas Püha Siluan ja Püha Sofrooni – kõnelevad sellest, kuidas pisarad pesevad maha patukoorma.

Kurbuse ravimiks on lootus Jumala peale, et Ta suudab igauhe ka kõige sügavamast august välja tõmmata. Samuti on abi tänapalvest nii maailma, ligimeste kui ka enese olemasolu eest. Evagrius soovib laulda sellisel puhul psalme. Ka piiblitcitaat tuleb Taaveti laulust, Ps 41(42):6: „Miks sa oled nii rõhutat, mu hing, ja nii rahutu mu sees? Oota Jumalat, sest ma tahan teda veel tänada ta palge abi eest!”

Viha (*orge*). Juhtub, et vihastame eelkõige teiste peale, kui töö või perekonnas tekib konflikt, keegi solvab meid või meid haarab lihtsalt ebaõigluse tunne. „Ma talle veel näitan!” vasardab peas. Halvimal juhul võib viha püsida aastatepikkuse sisemise pahameelena. Tänapäeva psühholoogia liigitaks siia alla impulsskontrollihäired ning kroonilise viha. Evagriuse õpetuse järgi on viha kahjulik, sest hävitab palve puhtuse.

Ravida soovib Evagrius viha tasaduse, alandlikkuse ja andeksandmisega ning ka solvaja eest palvetamisega. Abi on ka vaikusest. Näiteks kui keegi solvab sind, siis ära vasta kohe, vaid vaiki ning palveta „Issand, õnnista teda!” Sobiv kirjakoht on Ps 4:5: „Värisege, ärge tehke pattu! Voodis olles mõtisklege oma südames ja vaikige!”

Tüdimus (*akedia*). Maakeeli ka laiskus. „Lihtsalt ei viitsi täna palvetada” või „lihtsalt tahaks midagi muud teha, aga mida, ei tea – kõik on igav”. Säärasead mõtted tulevad ikka vahel peale. Tänapäeva maailmas saaks siia alla liigitada edasilükkamise või lõputu õõvarullimise sotsiaalmeedias või muu tühise vaatamise-lugemise-kuulamise. Evagrius nimetab seda „keskpäeva deemoniks”: sööd kõhu täis ja siis ei taha midagi teha. Psühholoogid liigitaksid sellesse valdkonda ilmselt ka läbipõlemise ja osa depressioonijuhtumeid, nagu ka tähenduskriisi.

Ravida saab vaimset loidust püsivuse ja päevakorra hoidmisega, füüsilise töö ning psalmide lugemisega. Kirjakohtadeks Ps 26(27):14: „Oota Issandat, ole vahva, ja su süda olgu kindel! Oh, oota Issandat!” ja Gl 6:9: „Ärgem tüdigem head tehes, küll me omal ajal ka lõikame, kui me enne ära ei nõrke!”

Tühihiilgus (*kenodoxia*). Siia kuulub sõltuvus heakskiidust ja sotsiaalne ärevus: „Kas kõik ikka märkasid, kui hästi ma seda tegin?” Ihkame ju teiste heakskiitu ja imetlust, tahame näida vagamad, targamad ja edukamad ning tegutseme kiituse ja tänu lootuses-ootuses. Kui

teised ei taipa reageerida mu üllatele tegudele, siis tuleb postitada sotsiaalmeediasse!

Ravida saab seda alandlikkuse harjutamise ning heade tegude varjamise ja inimeste kiituse vältimisega. Kui peaks tekkima mõte oma tegudega keldida teiste ees, siis tuleb head teha salaja ega kellegi sellest kõssata. Sobiv pühakirjakoht on loomulikult Jeesuse ütlus: „Sina aga, kui sa oma almust jagad, siis ärgu su vasak käsi teadku, mida su parem käsi teeb, et su almus oleks varjatud, ja su Isa, kes näeb varjatutki, tasub sulle!” (Mt 6:3–4)

Kõrkus (*hyperēphania*). Seda peab Evagrius kõige ohtlikumaks mõtteks. Ta ütleb, et kui eelmised seitse mõtet on seljatatud, on kõrkus ja uhkus platsis. Peame end teistest paremaks, ei vaja kellegi nõu, ignoreerime teiste arvamust ning eitame oma vigasid, sest oleme teistest lihtsalt üle. Tänapäeva psühholoog lisaks siia juurde, et sageli ilmnevad sel puhul nartsissistliku või histrioofilise käitumishäire tunnused. Evagrius hoiatab, et uhkus lahutab inimese Jumalast.

Vasturavimiks on alandlikkuse harjutamine ning Jumala armu palumine. Oluline on meenutada oma patte ja nõrkusi, paluda nende pärast andeks ning tänada Jumalat, et Issand halastaks ja heidaks armu. Sobiv pühakirjakoht ravimiseks on nt Jk 4:6: „Jumal paneb vastu ülbeile, aga alandlikele annab armu!”

Kui võimalik, põikle kõrvale

Evagrius soovib väärmõtte tulekul sellest kõrvale põigelda ning pöörduda palve, psalmi või töö poole, sest algaja usuvõitleja pole veel piisavalt tugev, et deemonliku mõtte või kurja vaimu endaga rinda pista ning sellega vaielda või arutella. Vastasel juhul võib mõttega „vestlemine” viia sellega nõustumiseni. Seega olgem vaimselt valvsad ja märgakem mõtteid juba nende tekkimisel, vastakem mõttele Pühakirja sõnadega ning lugegem Jeesuspalvet: „Issand Jeesus Kristus, Jumala Poeg, heida mulle, patusele, armu!” Evagrius kirjutas, et palve on vaimu vestlus Jumalaga (De oratione, 3) ning kui tahame palvetada, peame hoidma oma meele vabana vihast ja mälestusest solvangute kohta.

Kasutasin nende mõtete loomisel peale Evagriuse teoste Praktikos ja Antirrhetikos Marju Lepajõe 2012. aasta Kirikus & Teoloogias ilmunud artiklit „Tüdimusest ehk akeediast varases munkluses” (<https://kjt.ee/2012/09/tudimusest-ehk-akeediast-varases-munkluses/>), *Peeter Serafim Veltsoni sama väljaande 2015. aasta artiklit „Põgus pilguheit ühe neljanda sajandi kõrbeheretiku ellu: Evagrius Pontosest”*. (<https://kjt.ee/2015/04/pogus-pilguheit-uhene-ljanda-sajandi-korbeheretiku-ellu-Evagrius-pontosest/>) ning *patristik Tarmo Toomi 2025. aastal Tartu Ülikoolis peetud loengute konspekti*.

Suur ja püha reede

John Behr

See on lõpetatud!

Paar päeva tagasi tervitasime Kristust, kes tuli kuningana oma linna, Jeruusalemma. Nüüd lamab ta meie ees surnuna. Me istusime lauas ühes Temaga, saades osa Tema murtud leivast ja nüüd on Tema ihu murtuna meie ees. Ta pesi meie jalgu ja nüüd oleme võidnud Tema ihu ja matnud Ta maha.

See on lõpetatud!

Me tahtsime, nagu Tema jüngridki, seista Tema paremal ja pahemal pool kuningriigi auhiilguses.

Me tahtsime nagu nemad, et Ta teeks, mis me iganes palume.

Me tahtsime käia Tema järel, teadmata, kuhu see tee meid lõpuks viib.

Ja nüüd on kõik meie lootused ja ootused kokku kukkunud.

Kõik, mida me tavaliselt Jumalalt palume – tervis, jõukus, ohutus, abi meie plaanides –, ja mille pärast me püüame kaubelda, pakku-des omalt poolt üha vagamat ja rangemat eluviisi, sügavat usklikkust; meie palved, et Ta

sekkuks maailma asjadesse ja parandaks kogu selle jama, mis me siin oleme kokku keeranud – kõik see, mis on meile kallid ning lõpuks meie enda elu, on jõudnud hauda.

Kõik on tühisus, kõik maailma teed viivad surma ja hauda.

See on lõpetatud!

Me oleme palju rohkem rahul oma Jumalaga taevas kui inimesega, kes lebab siin meie ees. „Ma ei tunne seda inimest!” (Mt 26:72).

Me tahame Jumalat, kes vastaks meie ootustele: kõikvõimsat ja kõikteadvat automaati, mitte kedagi liiga inimlikku, kes teenib teisi, valab pisaraid ja sureb.

Näita meile Isa, me küsime, ja sellest oleks meile küll.

Me igatseme Jumalat, kes päästaks meid ebakindlusest, haprusest ja hirmust, nii et me näeksime kõike Tema ülevast ja eksimatust vaatenurgast, nii et kõik oleks Tema ettehooldes kontrolli all, kõik mured laheneksid nagu nõiaväel.

Ja selleks me palume, et me võiksime pääseda mitte üksnes oma haprusest, kannatusest ja pisaratest, vaid ka oma rõõmust ja naerust – kõigest, millest inimolu habras ilu koosneb.

See on lõpetatud!

„Ma ei tunne seda inimest.” Tõesti, ma ei taha teada, mis tähendab olla inimene, olla surelik. Aga ometi just sellele me pühendusime, kui me vastasime Tema kutsele: „Järgne mulle: ole koos minuga lihas, kuula Jumala häält, mis kõneleb meiega Tema nõtruses, hädaliste, kannatajate ja vaeste kaudu”.

Tema järel käies oleme püüdnud head olla, kenasti käituda teistega, sealhulgas väljatõugatud ja patustega, vaeste ja viletsatega, tõlnerite ja hooradega – kõigi nendega, kelle seltsi Ta otsis.

Me oleme püüdnud olla nendega lahked, sallivad, andestavad, aidata neid niipalju kui võimalik ja sobilik on tundunud, tänades kogu aeg Jumalat, et me pole sellised nagu nemad.

Me kuuleme Jumala Sõna, kes juhib meid

teiste inimeste poole nende hädas.

Ent me ikkagi ei kuule Jumala Sõna, mis kostab meile liha nõtrusest enesest.

Jumal, keda me soovime, peab jääma taevasse, kõnelema meiega kõrgest – selgete määrustega, kuidas me peaksime end parandama, nii et me võiksime tunda rahuldust oma usuliste kohustuste täitmisest.

See on lõpetatud!

Nüüd pole muud kui vaikus.

Varem, kui Kristus ilmus meile inimkujul – kui Ta sündis, ristiti ja muudeti –, kuulsime alati Jumala häält. „See on minu Poeg, Teda kuulake!”

Aga seekord, kui Kristus kisendas mahajäetuse pärast, ei kuulnud me midagi ja meil pole kuhugi mujale vaadata.

Me jäime leinates vaatama Tema murtud ihu ja panime selle maamulda.

Selles vaikususes saavad otsa kõik sõnad, mõtted ja kujutlused, mis alati meie meelde tõusevad.

See on lõpetatud!

Me oleme vaikima sunnitud, kuid ehk just nüüd, Jumala vaikimise puhul, kuuleme me viimaks Jumala Sõna, mis tuleb meieni kõige rängemal võimalikul kujul.

Nüüd astume õnnistatud hingamispäeva, mil meie Issand puhkab kõigist oma töödest.

See on lõpetatud!

Lõpuks lõpetatud ja lõpuks täide viidud.

Lõpetatud ja täide viidud: „Ennäe inimest!” (Jh 19:5), tõelist inimest, Jumala kuju, seda, kes armastas meid kuni lõpuni, isegi kui me ei tunne ega mõista Teda.

„Issand, Sinu sarnast ei ole jumalate seas, ega ole niisuguseid tegusid kui Sinul” (Ps 86:8).

Jumala teed on meile mõistetamatud, need purustavad kõik, mis kitsendab meie nõrka kujutlusvõimet.

Kristus näitab meile oma jumalikkust, mitte üleinimlikul või ebainimlikul moel, vaid tõeliselt inimlikul, meile kõigile ühisel inimlikul moel.

Ristil surmatuna jättis Ta armastusest meie vastu oma elu ometi omal vabal tahtel, näidates, mida tähendab olla Jumal sel moel, kuidas Ta inimesena meie eest sureb.

Ja nõnda avab Ta meile, surelikele, võimaluse saada osa Tema elust, elada Jumala enese elu. Kui Ta oli näidanud meile, mida tähendab olla tõeline inimene mõnel muul moel, siis oleksid ühed alati kaasatud ja teised välja arvatud.

Kui Ta oli näidanud meile, mida tähendab olla Jumal mõnel muul moel, siis mis osa oleks minul selles?

Vaid oma surmaga, oma eluga, mida Ta teiste jaoks elas, ohverdamise teega, teenimisega, oma armastuse ja kaastundega, on Ta näidanud

meile veel üllamat teed, mis läheb teispoole meie ennasttäis püüdlusi ja puhtinimlikke plaane.

Ja see elu viib meid, nagu peabki, hauda; aga kalm ei hoia seda kinni.

See on lõpetatud, täide viidud!

Nüüd peame meie Tema järel käima, mitte lihtsalt kõrval seisma ja pealt vaatama. Me peame kasutama oma surelikkust, et Tema järel käia, võtma oma risti, lastes end koos Temaga risti lüüa, surema *nüüid* kõigele langenule ja patusele meis ja maailmas, et võiksime koos Temaga surnuist üles tõusta ja Ta võiks elada meis, nii nagu ta lubas.

Me oleme valmistunud enam kui neljakümne päeva jooksul selleks, et surmata oma liha-meel, et me oma puhastunud vaimuliku tajuga võiksime näha nõrkuses tugevust, et me ei võiks näha mitte ainult veel üht surma, vaid surma võitmist surmaga.

Astugem nüüd sellesse kolmepäevase paasa salasuslikku vaikusse, valvates ja lausudes sõnu, mis on paslikud sõnatule Sõnale, nii et meie surmaik muutuks Jumalale sobivaks lauluks: Halleluuja – kiitke Issandat! – ja võiksime õppida elama valguses, mis hauast kiirgab.

Tühi haud

Veselin Kesići järgi

Kõik neli evangeeliumi räägivad Kristuse surmast ja maha matmisest ning naiste käigust hauale „nädala esimesel päeval”. Matteuse evangeeliumi järgi läksid nad hauda vaatama ja leinama, Markuse ja Luuka evangeeliumi järgi ka Jeesuse ihu salvidega võidma. Nad ei aimanudki, et Ta on üles tõusnud. Selle sõnumi ütles neile alles hauas istuv noormees, tegelikult ingel: „Ta on üles äratatud, Teda pole siin”. Ja naised põgenesid hirmuga haua juurest. Ingli arv erineb evangelistidel: Matteus ja Luukas kõnelevad ühest, Luukas ja Johannes kahest. Kõik on aga ühte meelt selles, et ingel või inglid olid taevased sõnumitoojad, kes andsid tunnistust ülestõusmisest.

Kuigi evangelistide jutustuses on erinevusi, on nad esimese paasa hommikul toimunu kohta põhiasjus üht meelt. Kõik nad kas mainivad, või Markuse puhul eeldavad, et Kristuse kalm oli tühi. Need erinevused annavad tegelikult tunnistust jutustuste ehtsusest ja näitavad, et lugu tühjast hauast kuulub kõige varasemasse evangeeliumipärimusse. On väga ebatõenäone, et tühja haua lood oleksid mingid hili-semad legendid, sest kui need oleksid kirikus hiljem seipitsetud, ootaksime ühtlustatumat lugu. Kuid kirik pole neid ühtlustanud, vaid annab ustavalt edasi saadud pärimusi.

Ka naiste reaktsiooni kujutatakse erinevalt. Markus rõhutab hirmu selle ootamatu, salasusliku kogemuse ees. Luuka järgi olid naised samuti ehmatanud ja löid silmad maha, kui nad nägi kaht hiilgavas riides meest, s.t ingliti. Matteus räägib, et nad lahkusid haualt „kartuse ja suure rõõmuga”. Ükskõik, kas ülestõusmise sõnumi toob „ingel”, „nooruk” või „kaks meest”, sõnum on mõjuv ja selge: Kristus on üles tõusnud. Johannese evangeeliumi järgi läks hauale kõigepealt Maarja Magdaleena. Temaga oli aga kaasas ka teisi naisi – vrd Jh 20:2: „nad on Issanda hauast ära viinud ja me ei tea, kuhu nad on Ta pannud”.

On väheusutav, et lugu naistest tühjal haual oleks hiljem välja mõeldud. Evangeeliumid kirjutati ajal, mil naisterahva tunnistust ei peetud usaldusväärseks. Ometi räägivad kõik evangelistid pärimuse põhjal naiste käigust hauale. Need olid naised, kes olid käinud Jeesuse jälgedes Galileast Jeruusalemmmani, nad teenisid Teda, nägid Tema ristilöömist ja matmist ning nemad avastasid tühja kalmu. Nende nimed ja tunnistus ei olnud evangeeliumi kirjutajate väljamõeldis, vaid ülestähendus selle kohta, mida mäletati ja läbi elati. See, et just naisjüngritele, mitte Peetrusele, Jaakobusele või Johannesele omistati ülestõusmise esimeste tunnistajate roll, näitab, et evangelistid järgisid ustavalt kiriku varaseimatest aegadest pärit jutustusi.

Ingli sõnad, nagu Markus need toob: „Ta on üles äratatud” tähendavad, et ülestõusmine on juba toimunud. Ülestõusmise täpsest hetkest pole aga juttu. Ükski inimene ei näinud, kuidas Kristus hauast tõusis. Ingel on ülestõusmise taevane tunnistaja enne seda, kui inimesed tühja haua avastasid. Matteus jutustab, et naised olid esimesed, kes leidsid tühja haua ja esimesed, kes ülestõusnud Kristust kohtasid ja kummardasid. Kuid ta ei väida, et see juhtus hetkel, mil Ta hauast üles tõusis. Matteuse järgi laskus taevast ingel ja veeretas kivi hauakambri eest, aga seda mitte ülestõusmise hõlbustamiseks, et ristilöödud ja maetud Messias välja pääseks, vaid selleks, et naised näeksid tühja hauda ja et Kristus on juba surnust üles ärganud. Ingel lükkas kivi eest, et püha Johannes Kuldsuu sõnul „naised võiksid uskuda, et ta on üles tõusnud, et nad näeks, et kalmus pole surnukeha. Seepärast veeretas ingel kivi kõrvale, sellepärast sündis ka maavärisemine”.

Õigeusu kiriku ikonograafia ei kujuta täpset ülestõusmise hetke. Pühakiri ei kirjelda seda silmapilku ja seepärast ei kujutatud seda ka varases kristlikus kunstis. Hilisemad ikoonid, mis kujutavad hauast kerkivat Kristust, on saanud mõjutusi hiliskeskajest lääne ikonograafiast. Põline õigeusu ikonografia tunneb tegelikult kaht ülestõusmise pühakuju: „surmavalda laskumine” ja „salvitoojad naised haual”. Esimene on „teoloogiline” tunnistus ülestõusmisest, mis kujutab sündmust, mida

ükski elus inimene ei ole näinud, ehkki pühakiri viitab sellele küll (Mt 27:52jj., Ap 2:27, 31; Ef 4:8-10; 1Pt 3:19-4:6). See ikoonitüüp on seotud suure laupäevaga, mille jumalateenistused räägivad Kristuse surmavalda laskumise eesmärgist ja tagajärgedest. Teine ikoonitüüp on „ajalooline” ja kujutab seda, mis juhtus nädala esimesel päeval.

Kristuse ülestõusmine on Jumala töö ja ülestõusmise sõnum peab esmalt tulema Temalt. Tema saadik – ingel – ütleb naistele, et need ei kardaks ja teatab siis, et Jeesus on üles äratatud. Johannese evangeeliumis, tõsi küll, need kaks inglit ei kuuluta ülestõusmist, vaid Jeesus ise oma ülestõusnud ihus tervitab Maarja Magdaleenat kalmu lähedal ja saadab temaga sõnumi apostlitele.

Johannes jutustab ka, kuidas Peetrus ja „armastatud apostel” ehk siis Johannes ise, jooksevad hauale ja leiavad selle tühja. Kuid nad ei usu pelgalt tühja haua pärast, õigemini, see polegi täitsa tühi: maas on surilinal ja higrätik (*sudarion*) eraldi kokkumässituna teises kohas 20:6-7). Johannes hakkas uskuma ülestõusmis, sest ta nägi, kuidas surilinal ja higrätik olid paigutatud. Kui keegi oleks surnukeha rõvinud, oleks see võetud ikka kõigi riietega ja keegi poleks hakanud higrätikut korralikult kokku panema! Siin näeme ka vahet Jeesuse ja Laatsaruse ülestõusmisel. Viimase kohta on öeldud, et kui Jeesus ta hauast välja kutsus, tuli Laatsarus välja „jalad ja käed mähistega mähitud ja ta silmade ümber oli seotud higrätik” (11:44). See näitab, et teda äratas keegi teine, et ta tuli tagasi tavalises kaduvas ihus ja pidi kunagi jälle surema. Ent Kristus ärkas ise surnuist oma jumalikul väel, Tema ihu oli juba uuendatud, kirgastunud aimest, ja surilinal ning higrätik jäid maha. Need on elu ja ülestõusmise märgid, mille järel pole surmal enam võimu (vrd Rm 6:9; Hb 9:27-28).

Nii mõnigi kipub tühja haua ja ihuliku ülestõusmise tähendust pisendama. Arvatakse, et võib uskuda ülestõusmist, aga mitte tingimata ihu ülestõusmist. Keegi on öeldnud, et pole tähtis, kas Jeesuse luud lebavad ehk praegugi kuski Palestiina mullas. Tähtis on „vaimne ülestõusmine” või midagi taolist. Kuid Uue Tes-

tamendi tunnistuses pole kahtlust: ei kõnelda ainult Kristuse ülenemistest või vaimulikust võidust surma üle, vaid justnimelt hauast, milles pole enam Issanda ihu. Varajane kirik ja kirik läbi aegade on uskunud elavat Kristust justnimelt tühja haua põhjal koos tunnistusega Ülestõusnuga kohtumisest. Alkogodus sündis ju seal, kus tühja haua olemasolus oli küllaltki kerge veenduda. Usk ülestõusmis, nii nagu Uus Testament sellest jutustab, oleks olnud hõlpsalt ümberlükatav, kui Jeesuse ihu oleks kustki leitud.

Küll aga polnud tühi haud ainuke, mis jüngeris ja teistes äratas usu Issanda ülestõusmis. Mitu asja koos – tühi haud, kohtumised elava Kristusega ja Püha Vaimu and nelipühil – olid usu aluseks. Meie elame seda ikka uuesti läbi, kuuldes ülestõusmisevangeeliume pühapäeva hommikuteenistustel, kuulutades ülestõusmist paasaööl kinniste kirikuuste ees ja igal jumalikul liturgial, kui me tuletame meelde „kõike, mis meie pärast on sündinud: ristilöömist, mahamatmist, ülestõusmist kolmandal päeval, taevasse minemist...”

Detail freskost „Salvitoojad naised Kristuse haualt”. Mileševa klooster, Prijepolje, Serbia, 12. sajand.

Saabumine Jeruusalemma

Jeesus ja Tema jüngrid läksid Jeruusalemma. Linnale lähenedes ütles Jeesus oma kahele sõbrale: „Minge linna, te leiaste seal ühe eesli oma varsaga. Sõlmige eesli nõõri otsast lahti ja tooge ta minu juurde. Kui keegi tuleb teid segama, siis öelge neile, et Issandal on teda vaja, ärge muretsege, Ta toob eesli tagasi”. Kõik läks nii, nagu Jeesus oli öelnud. Apostlid tulid eesliga tagasi, katsid looma oma riietega ning Jeesus istus eesli selga. Jeruusalemma linnas ootas Teda rõõmus rahvahulk. Inimesed heitsid Tema ette oma riideid, et Teda tervitada. Teised murdsid palmipuudeoksi ning viskasid maha. Kõik laulsid „Hoosianna! Elagu meie kuningas, et Jumal Sind õnnistaks, Sind, kes Sa tuled Tema nimel. Au olgu Jumalale!”

Jeesuse kannatused

Õhtu jõudis kätte, Jeesus läks Õlimäele. Ta ütles oma jüngritele: „Olge ärkvel ja palvetage koos minuga, sest ma olen kurb, et pean surema.” Aga Tema jüngrid jäid magama ning Jeesus jäi üksi. Ta palvetas oma Isa poole, kuid juba saabusidki sõdurid, et Teda kinni võtta. Suurkohus soovis Jeesuse surma mõista, kuna Ta ütles, et on Jumala Poeg. Roomlaste juht Pilaatus mõistis Jeesuse surma. Mäel, mida hüüti ka Pealuuks, löödi Jeesus kahe röövli vahel risti, millel Ta ka suri. Kui õhtu kätte jõudis, tuli Jeesuse sõber Joosep Arimaatiast ja palus Jeesuse ihu. Ta mähkis selle lina sisse ning asetaskaljusse raiutud hauda, mille ette veeretati suur kivi.

Õigeusu kirikus on suur reede aasta kõige tähtsam leinapäev, mil meenutatakse Jeesus Kristuse kannatusi, ristilöömist ja surma.

Suure reede sinaksar (jutustus paastutöödust) keskendub Kristuse vabatahtlikele kannatustele meie päästmiseks. See kirjeldab järgmisi sündmusi:

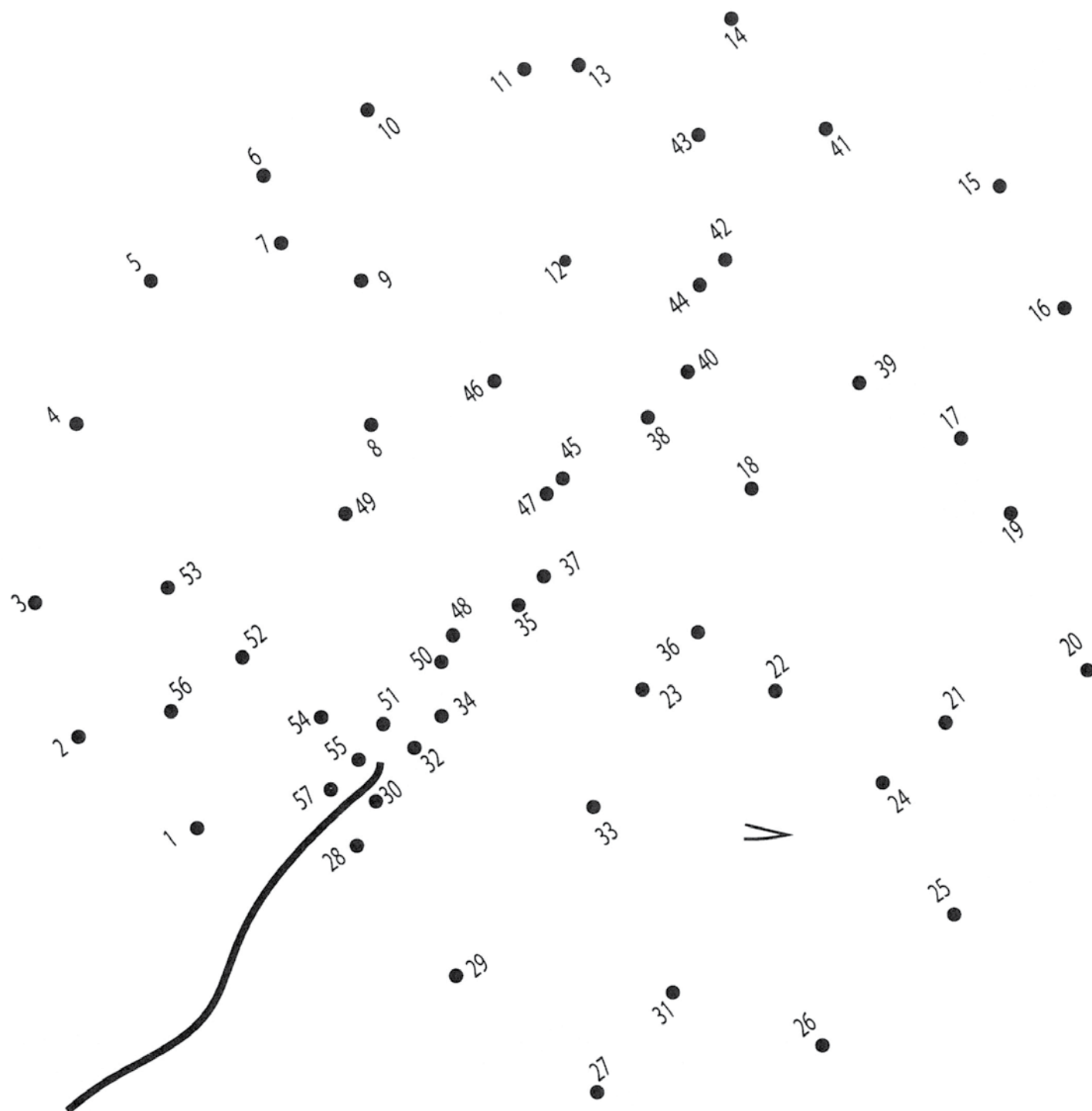
Kannatused: Jeesuse peale sülitamine, tema löömine, piitsutamine, pilkamine; okaskroon, purpurrüü, pilliroog, äädikas ja sapp, naelad ja oda.

Risti löömine: Kristuse risti löömine Kolgata mäel ja surma vastuvõtmine.

Kahetsev röövel: Mõistliku röövli päästmine, kes risti peal oma usku tunnistas.
Maha matmine: Kristuse mahavõtmine ristilt ja haudapanek.

Tühi haud

Nädala esimese päeva hommikul, kui juba koitis, tulid Maarja Magdaleena ja teine Maarja Jeesuse hauda vaatama. Äkki hakkas maa värisema ja üks ingel ilmus naiste ette. Tema nägu oli nagu välg ja rõivad valged nagu lumi. Ta veeretask haa ees oleva kivi kõrvale ja ütles naistele: „Ärge kartke! Ma tean, et te otsite ristilöödud Jeesust, kuid Teda ei ole siin, Ta on üles äratatud. Minge öelge oma sõpradele, et Ta on elus ja ootab teid Galileas!” Suure rõõmuga jooksid naised kõike seda Tema jüngritele kuulutama.

Ülestõusmispäeval laulame
paasatroparit:
„Kristus on surmaist üles tõusnud,
surмага surma maha tallanud
ja neile, kes haugas olid,
elu kinkinud.”

В день Воскресения
мы поем пасхальный
тропар: «Христос
воскрес из мертвых,
смертью смерть поправ
и тем, кто в гробах,
жизнь даровал».

Ühendada numbrid õiges järjekorras / Соединить номера в правильной последовательности.

Прибытие в Иерусалим

Иисус и Его ученики отправились в Иерусалим. Приближаясь к городу, Иисус сказал своим двум друзьям: «Идите в город, там вы найдёте ослицу с осленком. Отвяжите ослицу и приведите ее ко мне. «Если кто-нибудь будет вас беспокоить, скажите ему, что она нужна Господу; не беспокойтесь, Он вернёт ослицу». Все произошло так, как сказал Иисус. Апостолы вернулись с ослицей, накрыли животное своими одеждами, и Иисус сел на ослицу. В Иерусалиме Его ждала радостная толпа. Люди бросали перед Ним свои одежды, чтобы приветствовать Его. Другие ломали ветви пальм и бросали их на землю. Все пели: «Осанна! Да здравствует наш Царь, да благословит Тебя Бог, пришедший во имя Его. Слава Богу!»

Страдания Иисуса

Наступил вечер, и Иисус отправился на гору Елеонскую. Он сказал своим ученикам: «Бодрствуйте и молитесь со мной, ибо я печален, что мне предстоит умереть». Но ученики Его заснули, и Иисус остался один. Он молился Отцу Своему, но уже прибыли воины, чтобы схватить Его. Высший суд хотел приговорить Иисуса к смерти, поскольку Он сказал, что Он Сын Божий. Римский правитель Пилат приговорил Иисуса к смерти. На горе, которую также называли Лобной, Иисуса распяли между двумя разбойниками, там Он и умер. Когда наступил вечер, пришел друг Иисуса Иосиф из Аримафеи и попросил тело Иисуса. Он обернул его в полотно и положил в высеченную в скале

гробницу, которую закрыли большим камнем.

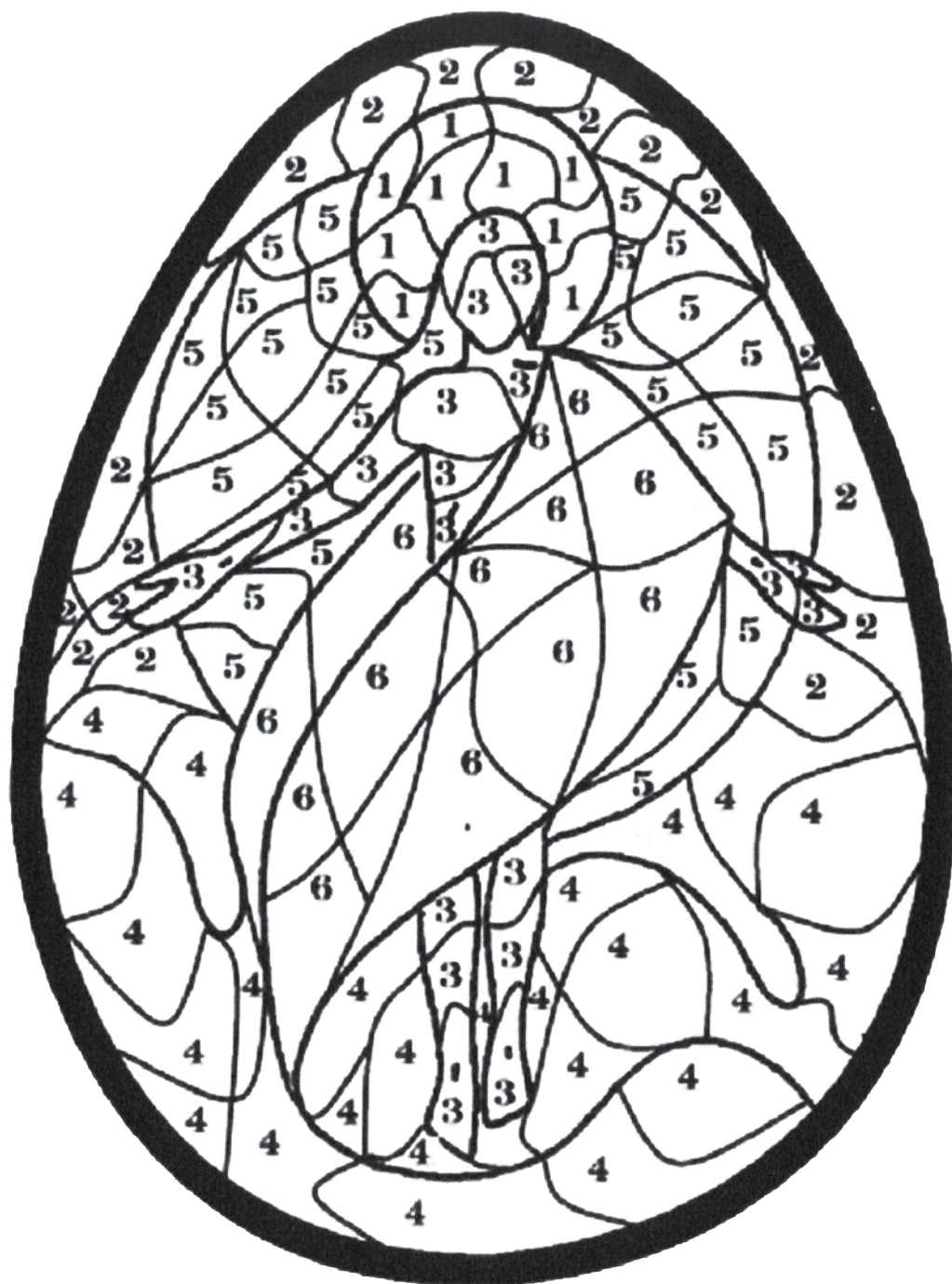
В православной церкви Великая Пятница – самый важный день скорби в году, когда вспоминают о страданиях, распятии и смерти Иисуса Христа.

Евангелие от Марка на Великую Пятницу (рассказ о Страстной неделе) посвящено добровольным страданиям Христа ради нашего спасения. В нём описываются следующие события:

- **Страдания:** плевки в Иисуса, избиение, бичевание, издевательства; терновый венец, пурпурная мантия, тростник, укус и желчь, гвозди и копьё.
- **Распятие:** распятие Христа на Голгофе и принятие смерти.
- **Кающийся разбойник:** спасение разумного разбойника, который исповедал на кресте свою веру.
- **Погребение:** снятие Христа с креста и погребение.

Пустая гробница

Утром в первый день недели, когда уже рассвело, Мария Магдалина и другая Мария пришли посмотреть гробницу Иисуса. Вдруг земля задрожала, и перед женщинами явился ангел. Лицо его было как молния, а одежды белые, как снег. Он отвалил камень, лежавший у входа в гробницу, и сказал женщинам: «Не бойтесь! Я знаю, что вы ищете распятого Иисуса, но Его здесь нет, Он воскрес. Идите, скажите Своим друзьям, что Он жив и ждет вас в Галилее!» С великой радостью женщины побежали, чтобы возвестить все это Его ученикам.

Ülesanne: värvi muna vastavalt numbritega märgitud värvidele / Задание: раскрась яйцо в соответствии с указанными номерами цветов.

1 – oranž; 2 – sinine; 3 – roosa; 4 – roheline; 5 – kollane; 6 – valge.

1 – оранжевый; 2 – синий; 3 – розовый; 4 – зеленый; 5 – желтый; 6 – белый

Фото: Геннадий Баранов 2019

Слово Высокопреосвященнейшего митрополита Стефана на рукоположения епископа Тартуского Андрея 14 января 2026 года

Дорогой и очень любимый брат во Христе, отец Андрей!

Мы собрались здесь вместе как Церковь, чтобы вместе с Христом и во Христе отпраздновать великое и возвышенное таинство Евхаристии, в ходе которого Ты будешь рукоположен в епископы Тартуской епархии.

Позволь мне, прежде чем Ты полностью посвятишь себя Богу, Его Святейшей Церкви и своей будущей епархии, поделиться с Тобой некоторыми мыслями, которые могут стать для Тебя сопровождением на протяжении всего Твоего епископского служения.

Прежде всего, никогда не забывай: когда мы ищем Бога, то всегда именно Он находит нас первым, а не наоборот. И если мы находим Его, то это потому, что Он, как и сегодня в твоём случае, первым нашёл тебя, согласно словам Господа из Евангелия от Иоанна (15:16): «Не вы Меня избрали, а Я вас избрал и поставил вас». Поэтому всегда будь уверен в своём уме и сердце, что, если Бог однажды обратил на тебя свой взор, Он даст тебе необходимую силу идти по Его стопам, чтобы быть свидетелем Его любви в этом мире. Да, несмотря на наши сомнения, взгляд, который лежит на каждом из нас, всегда является взглядом Христа,

чьим *typos* – если использовать греческое слово, означающее Его «образ» – ты теперь являешься здесь, на земле. Дружелюбный взгляд, в котором есть вера в каждого из нас, и который помогает нам оставаться верными на нашем духовном пути. В Новом Завете порядок Ветхого Завета переворачивается: народ Божий больше не собирается в «шатре собрания» или «на той горе или в Иерусалиме», но во Христе; я повторяю тебе, что отныне ты – *typos* («образ») здесь, на земле.

В иконографии Православной Церкви святые епископы изображаются так, что они благословляют правой рукой, а в левой руке держат Евангелие. Это объясняется тем, что епископский сан имеет основополагающее значение для общины, поскольку включает в себя служение священника, пророка и проповедника Евангелия. Епископ является хранителем и распространителем веры апостолов и наших отцов, иными словами, хранителем и распространителем той веры, которую сам Христос передал Своей Церкви; той веры, которая утверждает основы мира. Именно поэтому епископский сан незаменим. Самым важным моментом в этом служении является таинство Евхаристии, которое епископ совершает от имени своей общины как *typos*, как образ Господа нашего Иисуса, и свидетелем подлинности которого он является. Именно поэтому епископ, благодаря своему таинственному и пастырскому служению, с одной стороны, является человеком своей Церкви, которого он представляет на церковном соборе, а с другой – связующим звеном между собой и всей Церковью. Храни и защищай в своей епархии и на наших соборах то единство, которое можно определить как душу Церкви.

Поэтому присутствие епископа в жизни Церкви является уникальным и неоценимым. Он живет и действует среди людей не только как руководитель совершения Святого Причастия и других таинств, но

и как наставник, отец, учитель, утешитель и опора. Святой Исаак Сирин говорит: «Пастырь должен иметь милосердное сердце, и хотя любовь – это добродетель, сострадание к чужой боли и страданиям еще выше». Святой Антоний Великий добавляет: «Будь утешением и светом для другого, ибо в сердце каждого человека скрыта боль». Святой Макарий подытоживает сказанное: «Любовь не произносит громких слов, она действует тайно и исцеляет все раны...».

Без сомнения, присутствие епископа в этом мире – это исцеляющее и утешительное присутствие. Это присутствие, которое несет и выносит бремя других, молится, посвящает себя и жертвует собой. Это присутствие – постоянный дар, который часто остается незамеченным для тех, кто живет рядом с ним. Как я уже говорил ранее, истинная сила епископа заключается в «пребывании в любви, нежности и безграничной любви к ближнему», а единственной убедительной силой является «мученичество».

Поэтому храни в своём сердце и мыслях простоту и смирение, а также твердую уверенность в том, что добро всегда побеждает зло, а жизнь всегда одерживает верх над смертью, ибо Христос воскрес. Расширь свое сердце настолько, насколько сможешь, чтобы оно могло вместить весь мир, живя в любви, прощении и мудрости: без предрассудков, беспристрастно и не выставляя себя напоказ.

Если кто-то предстанет перед тобой как враг, то полностью и так тепло, как только можешь, окутай его своей любовью и молись за него.

Никогда не забывай слов святого Иоанна Златоуста о том, что священническое служение – это крест. И ты, как и Христос, распят рядом с Ним, несешь на своем теле те же раны, что и Он. Прежде всего, следуй

Его примеру, когда молишься за всех тех, кто не знает, что делает. И каждый раз, когда Ты совершаешь святые таинства, делай это достойно, сосредоточенно и без спешки. Делай это всегда с радостью... Люби красоту Божьего храма и ведай себя достойно во всех своих делах. Твои слова и поступки должны основываться на истинной теологии, а не на необоснованных слухах. Пусть твои дела как можно больше подтверждают слова твоего учения: да не будет в них ни обмана, ни лжи, ни коварства, ни несправедливости (Псалом 32:2 и Исаия 53:9).

Дорогой брат во Христе, дорогие священнослужители и собравшиеся!

Славим Бога, Который сегодня утром одарил нас Своей милостью, даровав нашей церкви нового пастыря для Тартуской епархии – должность, которая оставалась вакантной с тех пор, как наш блаженный брат епископ Илия отошел к Небесному Отцу.

Милосердный и любящий людей Господь, позволь епархии Тарту, чтобы наш брат Андрей мог жить в мире как епископ среди тех, кого Ты в Своей безграничной доброте вверяешь его попечению, дабы он мог верно проповедовать им слово Твоей истины. Храни его от всякой опасности и дай ему прожить долгие годы в добром здравии и почете во славу Твоего святого имени.

Дорогой брат, не медли больше. Всемогущий с нетерпением ждет тебя за столом своих тайн, чтобы разделить с тобой небесную трапезу, которую Он приготовил для тебя. Аминь!

**+Стефан,
Митрополит Таллиннский
и всяя Эстонии**

Фото: Пилле-Рин Пихлак 2023 г.

Послание Его Святейшества Вселенского Патриарха Варфоломеев по случаю рукоположения избранного епископа Тартуского Андрея 14. I 2026.

епископов, закреплённым во внутренних правилах ЭАПЦ. После твоего достойного избрания ты сегодня получаешь перед лицом Бога и людей благодать третьей степени священного сана. Ты являешься преемником покойного епископа Тартуского Илии, который верно служил Тартуской епархии в течение пятнадцати лет. Цени его духовное наследие и продолжай его угодную Богу работу. Жизнь Церкви подобна эстафете: мы принимаем эстафетную палочку от наших предшественников и призваны пробежать свой отрезок пути, продолжая это общее трудовое дело. Победа всегда общая.

Все аспекты епископского рукоположения и пастырского служения направлены на евхаристическое воплощение Церкви. Основанное на Евхаристии церковное учение, опирающееся на апостольское,

патристическое и литургическое наследие Церкви, подчеркивает, что епископ является предстоятелем народа, собравшегося для благодарения, и все его прочие церковные обязанности и привилегии вытекают из этого положения. В этом также заключаются ответы на текущие проблемы, с которыми сталкивается народ Божий. Что касается их, то ты призван смело и достойно использовать то, что Церковь на своем пути в мире сохранила и сочла лучшим.

Очевидно, что в церковном наследии нет готовых рецептов и ответов на каждый вопрос. Верно и то, что современность предъявляет множество требований к тем, кто служит Церкви, и вообще ко всем верующим. Тенденции, основанные на первобытных инстинктах, которые угрожают святости человеческой личности, сплочен-

ности общества и целостности творения, наполняют человеческую душу идолами и иллюзиями и препятствуют тому, чтобы Благая Весть о спасении, принесенная Христом, достигла разума и сердца людей. В связи с этим Церковь призвана осуществлять свое священнослужение и пастырскую деятельность, что предполагает преодоление всякого замкнутости. Никогда в истории Церкви замкнутость не выражала подлинно христианскую сущность, никогда это не было обязанностью Церкви и ее святой миссионерской деятельности. Представление о том, что православную сущность невозможно воплотить в жизнь в современной культурной среде, является совершенно неосведомленным и ошибочным. Везде и всегда есть человек, чью сущность приняло на себя вечное Божественное Слово, «способный вместить в себя Бога».

Богоизбранный брат Андреас!

До сих пор твоя жизнь в Церкви предвещала плодотворную пастырскую деятельность в Тартуской епархии. Служи автономной Эстонской Церкви с твердой преданностью Святой Истине, вверенной нашему попечению, оставаясь непоколе-

бимо верным догматическому и каноническому наследию Православной Церкви, будучи чутким к жизненным нуждам своей паствы, неся дух единства и диалога, проповедуя Евангелие делом и словом. Всегда помни, что в нашем свидетельстве в Церкви самое важное – вдохновение через личный пример, свидетельство, которое дает наша жизнь.

Находясь здесь, в Фанаре, мы духовно участвуем в кульминационном моменте Твоего церковного служения и вместе со всеми сослужителями и сомоящимися на этом святом богослужении молим Всевышнего, да дарует Тебе плодотворное пастырское служение во славу Его

имени, которое превыше всего имени, и для созидания народа, носящего имя Христово, в епархии Тарту, хранимой Богом.

Аксиос!

Фото: Пилле-Рин Пихлак 2023 г.

В Тарту рукоположен на должность епископ Андреас

Священник Кристьян Отсманн

чение – саккос и омофор, а на шею ему надели нагрудную икону, или панагию, и крест. Надевание каждого предмета одобрялось народом, единодушно восклицавшим «Аксиос!» («Достоин!»). Все присутствующие епископы приветствовали нового епископа Тарту братским поцелуем, а епископ Андрей впервые благословил народ. Также он впервые в качестве епископа раздал прихожанам Тело и Кровь Христовы.

В конце литургии митрополит Стефан возложил на голову епископа Андреаса митру, и народ воскликнул: «Аксиос!». Затем митрополит вручил епископу посох, и народ вновь одобрил это возгласом «Аксиос!». Митрополит Анкарский Григорий вручил новопосвященному епископу украшенный крест и панагию от имени Вселенского Патриархата.

В литургии приняли участие 21 священник из Эстонии, Финляндии, Греции и Кипра, а также восемь диаконов из Эстонии и Финляндии. На церемонии посвящения присутствовали также архиепископ Эстонской евангелическо-лютеранской церкви Урмас Вийльма, архиепископ в отставке Андрес Пыдер, епископ Таллиннский Филипп Журден из Римско-католической церкви, представители ряда других церквей, входящих в Совет церквей Эстонии, посол Греции Георгес Пападопулос и архонт ЭАПЦ Урмас Сьюррумаа.

Вселенский патриарх Варфоломей в своем послании призвал епископа Андрея продолжить дело умершего в прошлом году епископа Тартуского Илии, чтобы смело и достойно использовать церковное наследие в служении главы Тартуской епархии. «Церковь призвана выполнять свою священнослужительскую и пастырскую работу, что предполагает преодоление всякого замкнутости», – написал Патриарх в послании. «Никогда в истории Церкви замкнутость не выражала подлинно христианскую сущность, никогда это не было обязанностью Церкви и ее святой миссионерской деятельности».

Митрополит Таллиннский и всея Эстонии Стефан в своей речи подчеркнул роль епископа как земного «образа» Христа. «Всегда будь уверен в своем уме и сердце, что, если Бог однажды обратил на тебя свой взор, Он даст тебе необходимую силу идти по Его стопам, чтобы быть свидетелем Его любви в этом мире», – сказал он новопосвященному епископу Тарту Андреасу. «Расширь свое сердце настолько, насколько сможешь, чтобы оно могло вместить весь мир, живя в любви, прощении и мудрости: без предрассудков, беспристрастно и не выставляя себя напоказ».

Предстоятель Эстонской Апостольской Православной Церкви митрополит Стефан вместе с десятком православных епископов как из Эстонии, так и из-за рубежа в среду, 14 января, в Таллиннском соборе Преображения Господня рукоположил архимандрита Андреаса Ноорхани в сан епископа Тартуской епархии.

Верховный пастырь был рукоположен во время епископской литургии в день памяти первомученика Эстонской православной церкви, епископа Платона, 14 января. В рукоположении Тартуского епископа приняли участие десять епископов: помимо митрополита Таллиннского и всеэстонского Стефана, архиепископа Хельсинкского и всефинского Илии, представителя Вселенского Патриархата митрополита Анкарского Григория, присутствовали митрополит Неаполита и Ставрополя Варнава, митрополит Бельгии Атинагор, митрополит Перистерии Григорий, епископ Пярну Александр, епископ Месаории Григорий, епископ Альмопии Стефан и епископ Хаапсалу Дамаскинос.

Перед началом божественной литургии старший диакон Мариус Раудсеп и первый диакон Игнатий Ранд вывели освящаемого через царские врата к амвону, где будущий епископ зачитал расширенное вероисповедание (так называемые либеллумы) и принял благословение присутствующих епископов. Старшие священники Маттиас Палли и Александр Сарапик сопроводили посвящаемого к амвону, а затем к алтарю.

Митрополит Стефан выступил перед архимандритом Андреасом с напутственной речью, в которой подчеркнул важность епископского служения в Церкви, а после песнопения «Трижды святой» епископы трижды обошли престол, освящая у алтаря. Затем архимандрит Андрей опустился на колени у правого угла престола и опустил руки и голову на престол. Епископы открыли Евангелие и положили его на рукополагаемого, при этом все епископы прикоснулись к книге. Митрополит Стефан и другие епископы рукоположили архимандрита Андрея в епископа Тартуского. Затем новопосвященный епископ Андрей встал, снял с себя фелон, и у царских врат его одели в епископское обла-

Воскресенье, 18 января, в Тартуском соборе Успения Пресвятой Богородицы состоялась интронизация епископа Тартуского Андреаса. С интронизацией епископ был принят в Тартускую епархию и официально занял епископское кресло в соборе: тем самым устанавливается связь между народом, духовенством и епископом, объединение местной церкви и пастыря. «Я хотел бы быть достойным преемником епископа Илии, но освоение новой должности требует времени», – сказал епископ Андреас собравшимся в церкви. «Первое, что я чувствую и чего хочу, это чтобы наша епархия жила в радости и мире, служа Богу».

Святой Синод Эстонской Апостольской Православной Церкви (ЭАПЦ), то есть собрание епископов, с благословения Вселенского Патриарха Варфоломея из числа кандидатов, выдвинутых прихожанами Тартуской епархии, избрал архимандрита Андреаса Ноорхани епископом 13 ноября 2025 года.

Тартуский епископ Андреас (Андрус) Ноорхани родился 21 сентября 1961 года в Таллине. В 1979 году он окончил математический класс Таллиннской 1-й средней школы. После этого он изучал математику и философию в Тартуском университете, прошел курс подготовки офицеров Сил обороны Эстонии, а также различные курсы в военных училищах Швеции. В своей прежней светской деятельности он был офицером Сил обороны Эстонии, а также фотографом и преподавателем фотографии.

В 2017–2019 годах он учился в семинарии Святого Платона ЭАПЦ, а в 2018–2021 годах — в Теологическом институте ЭАПЦ и Институте богословия ЭЕЛЦ, где изучал православное богословие. В 2021 году он начал обучение в магистратуре на факультете теологии Тартуского университета, где планирует защитить магистерскую диссертацию весной этого года. Кроме того, он прошел базовую подготовку по душепопечению и специализированный курс для капелланов Обороны.

Отец Андреас был чтецом в Таллиннском приходе святого Симеона и пророчицы Анны в 2020–2022 годах. В 2022–2023 годах он служил в том же приходе диаконом, а 17 декабря 2023 года митрополит Таллиннский и всеэстонский Стефан рукоположил его в сан священника того же прихода. 14 января 2024 года митрополит Стефан присвоил ему звание архимандрита.

Рукоположение епископа Тартуского состоялось в Таллине, поскольку в Православной Церкви епископ часто рукополагается в том городе, где находится митрополит. Согласно канонам Православной Церкви, при рукоположении епископа на него должны возложить руки не менее трёх епископов для передачи апостольского преемства.

Первым епископом Тарту в ЭПЦ служил Илия (Отт) Ояперв с 2009 года до своей кончины в декабре 2024 года. Затем, до рукоположения епископа Андреаса, обязанности епископа Тарту исполнял митрополит Таллинна и всея Эстонии Стефан.

Фото: Геннадий Баранов 2026

С молитвой и постом

Александр Шмеманн

Не бывает поста без пощения. Однако кажется, что многие люди в наши дни не относятся к пощению серьезно, а если и относятся, то неправильно понимают его истинные духовные цели. Для одних людей пост – это символическое «отречение» от чего-то, для других – строгое соблюдение определенных правил питания. Но в любом случае пощение редко рассматривается как часть поста в целом. Поэтому здесь, как и везде, нам следует сначала постараться понять церковное учение о пощении, а затем спросить себя: как мы можем применить это учение в своей жизни? Пощение, или отказ от пищи, – это не исключительно христианский обычай. Оно существовало и существует в других верованиях, а также вне религии, например, в виде диет. В наши дни люди постятся по разным причинам, в том числе и по политическим. Поэтому необходимо понимать особое значение христианского поста. Это, прежде всего, объясняет нам внутреннюю связь между двумя библейскими событиями: одно из них происходит в Ветхом Завете, а другое – в начале Нового Завета. Первое событие заключалось в том, что Адам нарушил пост в раю. Он съел запретный плод. Так нам показывается первородный грех человека. Второе заключалось в том, что Христос – новый Адам – начал Свою деятельность с поста. Адам подвергся искушению и пал. Христос тоже подвергся искушению, но победил его. Следствием ошибки Адама стало изгнание из рая и смерть. Плодом победы Христа является победа над смертью и наше возвращение в рай. Нехватка места не позволяет более подробно объяснить значение этой параллели. Однако с этой точки зрения нам становится ясно, что пощение – это нечто решающее и чрезвычайно важное. Это не просто «обязанность» или обычай. Это связано с самой тайной жизни и смерти, спасения и гибели.

В православном учении грех – это не просто нарушение правила, за которым следует наказание; это уничтожение жизни, данной нам Богом. Поэтому история о первородном грехе представлена нам через призму питания. Пища – это средство жизни; она поддерживает нас. Но в этом-то и заключается вопрос. Что значит быть живым и что такое жизнь? В наше время это понятие имеет для нас преимущественно биологическое значение: жизнь зависит исключительно от пищи и, в более общем смысле, от физического мира. Но в Библии и христианском предании такая жизнь «только от хлеба» отождествляется со смертью, ибо это жизнь смертная. Сказано, что Бог не сотворил смерти. Он – датель жизни. Как же тогда жизнь стала подверженной смерти? Почему смерть и только смерть является единственной непреложной вещью во всем существующем? Церковь отвечает: потому что человек отверг жизнь, которую Бог ему предложил, и отдал предпочтение той жизни, которая зависела не только от Бога, но «только от хлеба». Он не просто ослушался Бога и не просто был наказан; он коренным образом изменил отношения между

собой и миром. Правда, Бог дал ему мир «в пищу», в качестве средства к существованию, но, тем не менее, эта жизнь должна была быть в общении с Богом; ибо в Нем должна была быть не только цель жизни, но и весь смысл жизни. «В Нем была жизнь, и жизнь была свет человеков» (Ин. 1:4). Мир и пища были, таким образом, сотворены как средство общения с Богом, и только в том случае, если они принимаются во славу Бога, они дают жизнь. В самой пище нет жизни, и она не способна дать жизнь. Жизнь есть только у Бога, и только Бог есть жизнь. В самой пище принципом жизни является Бог, а не калории. Таким образом, питание, существование, познание Бога и пребывание в общении с Ним – это одно и то же. Неизмеримо глубокая трагедия Адама заключается в том, что он ел во славу себя. Более того: он ел «отдельно» от Бога, чтобы стать независимым от Него. И он поступал так, потому что верил, что в самой пище заключается жизнь и что, вкушая эту пищу, он станет подобным Богу, так что в нем самом могла бы быть жизнь. Проще говоря: он верил в пищу, но тот, кому на самом деле следует верить, доверять и от кого зависеть, – это Бог. Мир, пища стали его богом, источником его жизни и первопричиной. Он стал их рабом. Адам на иврите означает «человек». Это мое имя, наше общее имя. Человек – это все-таки Адам, все-таки «раб пищи». Он может утверждать, что верит в Бога, но Бог не является его жизнью, пищей, всеобъемлющим содержанием его существования. Он может утверждать, что получает свою жизнь от Бога, но не живет в Боге и не для Бога. Вся его мудрость, его опыт, его надежда основаны на том же принципе – «только хлебом». Мы едим, чтобы жить, но мы не живем в Боге. Это грех всех грехов. Это смертный приговор, вынесенный над нашей жизнью.

Христос – это новый Адам. Он приходит, чтобы исправить тот ущерб, который Адам нанёс жизни, и возвращает человека к истинной жизни, начиная с поста: «И, постившись сорок дней и сорок ночей, Он в конце концов проголодался» (Мф. 4:2). Будучи голодными – когда еда нужна быстро и непременно – мы понимаем, что зависим от чего-то другого; становится очевидным, что у нас нет жизни в нас самих. За этой чертой я либо умру от голода, либо, укрепив тело, снова начну чувствовать, что я жив. Иными словами, это время, когда мы стоим лицом к лицу с основным вопросом: от чего зависит моя жизнь? И поскольку этот вопрос не теоретический, а я чувствую его всей душой, это также время искушения. Сатана пришел к Адаму в раю и к Христу в пустыне. Он подошел к двум голодным людям и сказал: «Ешьте, ибо ваш голод свидетельствует о том, что вы полностью зависимы от пищи». И Адам поверил и съел, но Христос отверг это искушение, сказав: «Не хлебом единым живет человек, но Богом». Он отказался принять эту космическую ложь, которой сатана одурачил мир, сделав эту ложь казавшейся само собой разумеющейся истиной, о которой уже не нужно даже спорить, основой всего нашего мировоззрения, науки и, возможно, всей религии. Победив искушителя, Христос восстановил те отношения между пищей, жизнью и Богом, которые нарушил Адам и которые мы каждый день нарушаем вновь.

Что же значит пост для нас, христиан? Это наше участие в том опыте Христа, посредством которого Он освободил нас от полной зависимости от пищи, материальных благ и мира. Наше освобождение от этого далеко не полное. Продолжая жить в падшем мире старого Адама и являясь частью этого мира, мы по-прежнему зависим от пищи. Но как смерть, через которую нам приходится пройти, стала путем к жизни благодаря спасительному делу Христа, так и пища, которую мы едим, и жизнь, которую она поддерживает, могут стать жизнью в Боге и для Бога. Часть нашей пищи уже стала «хлебом бессмертия» – телом и кровью самого Христа. Но и повседневный хлеб, который мы получаем от Бога, может в этой жизни и в этом мире укрепить нас и наше единство с Богом. Тем не менее, только пост может принести в нашу жизнь такую перемену, дать нам живое свидетельство того, что наша зависимость от пищи и материального не является полной и безусловной, и что в союзе с молитвой, милостью и преданностью эта зависимость может быть духовной.

Все это означает, что глубоко осознанный пост – лишь средство, с помощью которого человек вновь обретает свою истинную духовную сущность. Это не теоретический, а подлинный, реальный вызов тому великому лжецу (Ин. 8:44), которому удалось заставить нас поверить, что мы зависим исключительно от хлеба, и который на этом ложном основании строит все человеческое знание, науку и существование. Пост является отрицанием этой лжи и свидетельством того, что она – ложь. Особенно следует отметить, что именно во время поста Христос встретил сатану и позже сказал, что дьявола нельзя победить иначе, как «молитвой и постом». Пост – это настоящая борьба со злым духом, ибо он бросает вызов тому единственному всеобъемлющему закону, который делает его «князем мира сего». Но если кто-то голоден и при этом понимает, что на самом деле он может быть независим от своего голода и что голод не уничтожит его, а наоборот, он может превратить его в источник духовной силы и победы, то не останется ничего от той лжи, в которой мы жили со времен Адама.

Как же далеко мы ушли от обычного представления о том, что пост – это всего лишь изменение рациона, перечень того, что разрешено и что запрещено, от всей этой поверхностности и лицемерия! В конце концов, пост означает только одно: испытывать голод – дойти до предела этого человеческого состояния, которое полностью зависит от пищи, и, будучи голодным, почувствовать, что эта зависимость – не вся правда о человеке, что голод сам по себе является прежде всего духовным состоянием, и что в глубине души это голод по Богу. В ранней Церкви пост всегда означал именно это – полное отречение, состояние голода, крайнее утомление тела. Здесь же мы понимаем, что пост как физическое усилие бессмыслен без духовной стороны – «молитвы и поста». Это означает, что без соответствующего духовного усилия, без насыщения себя Божьей истиной, без осознания своей полной зависимости от Бога и только от Бога, телесный пост стал бы настоящим самоубийством. Если даже Христос, постившись, подвергся искуше-

нию, то у нас нет никакой возможности пройти через это без потерь. Телесный пост, каким бы важным он ни был, не только бессмыслен, но и действительно опасен, если отделить его от духовных стремлений – молитвы и сосредоточения на Боге. Пост – это искусство, которым в полной мере владели святые отцы; было бы слишком самонадеянно и опасно, если бы мы пытались применять это искусство необдуманно и неосторожно. Вся пасхальная литургия постоянно напоминает нам о трудностях, препятствиях и искушениях, которые ждут тех, кто полагает, что может надеяться на свою силу воли, а не на Бога.

Поэтому нам нужно подготовиться к посту прежде всего духовно. Это означает просить помощи у Бога и сделать пост сосредоточенным на Боге. Мы должны вновь осознать, что наше тело – храм Его присутствия. Мы должны возродить религиозное почтение к телу, пище и вообще к ритму жизни. Все это нужно сделать до того, как начнется сам пост, чтобы, приступая к нему, мы были вооружены духовным оружием, правильным видением, духом борьбы и победы.

Затем следует сам пост. Как уже было сказано выше, его следует практиковать на двух уровнях. Во-первых, как аскетический, а во-вторых, как полный пост. Аскетический пост – это сокращение количества пищи таким образом, чтобы постоянное легкое чувство голода напоминало нам о Боге, и постоянное усилие, чтобы ум оставался сосредоточенным на Нем. Каждый, кто хотя бы немного практиковал аскетический пост, знает, что он вовсе не ослабляет нас, а, напротив, делает нас легкими, сосредоточенными, свежими, радостными и чистыми. Человек воспринимает свою пищу как истинный дар Божий. Он углубляется все дальше в свой внутренний мир, откуда получает особую пищу для души. Точные нормы питания при аскетическом посте, а также его ритм и характер не имеют смысла здесь затрагивать, так как они зависят от личных способностей и внешних жизненных условий. Но принцип ясен: это состояние полуголодания, негативный характер которого молитва, памятование, внимание и сосредоточение превращают в положительную силу. Полный пост, в свою очередь, всегда ограничен по продолжительности и связан с причастием. В условиях современной жизни лучший способ сделать это – принять участие в литургии с предварительно освященными дарами, которая совершается накануне вечером. Неважно, начинаем ли мы пост в этот день с раннего утра или с полудня, главное прожить весь этот день в ожидании, надежде и жажде самого Бога. Это духовное сосредоточение на том, что грядет, на даре, который будет получен и ради которого отказываются от всех других даров. Помимо всего сказанного здесь, нужно помнить, что каким бы ограниченным ни был наш пост, но если он истинный, он приводит к искушению, слабости, сомнению и раздражению. Другими словами: это настоящая борьба, и, скорее всего, мы несколько раз потерпим поражение. Но важная сторона поста и заключается в том, чтобы осознать, что христианская жизнь – это борьба и стремление. Вера, которая не победила

сомнений и искушений, редко бывает истинной верой. Никакого успеха в христианской жизни невозможно достичь без горького опыта поражения. Слишком многие начинают пост с энтузиазмом, но сдаются после первого же поражения. Я бы сказал, что именно это первое падение и является настоящим испытанием. Если после этого, столкнувшись с поражением и поддавшись своим желаниям

и страстям, мы снова начнём с начала и не сдадимся, сколько бы ни было отступлений, то пост рано или поздно принесёт духовные плоды. Между святостью и цинизмом, освободившимся от иллюзий, лежит великое и божественное благо – терпение, прежде всего, по отношению к самому себе. К святости нет прямых путей, за каждый шаг мы должны платить полную цену. Поэтому лучше и без-

опаснее начать с малого – лишь немного выше наших естественных способностей – и постепенно добавлять усилия, чем с самого начала прыгать слишком высоко и ломать кости при падении.

В заключение: от символического и формального поста как обязанности и обычая нам нужно вернуться к истинному посту. Пусть он будет ограниченным и

скромным, но постоянным и твердым. Давайте честно оценивать свои духовные и физические возможности и действовать в соответствии с ними: помня при этом, что нет поста без испытания своих сил, без того, чтобы своей жизнью мы не свидетельствовали о том, что то, что невозможно для человека, возможно для Бога.

Пустая гробница По мотивам трудов Всеселина Кесича

Все четыре Евангелия рассказывают о смерти и погребении Христа, а также о том, как женщины пришли к гробнице «в первый день недели». Согласно Евангелию от Матфея, они пошли к гробнице, чтобы посмотреть на него и оплакивать его; согласно Евангелиям от Марка и Луки, – чтобы натереть тело Иисуса благовониями. Они и не подозревали, что Он воскрес. Об этом им сообщил сидящий у гроба юноша, на самом деле ангел: «Он воскрес, Его здесь нет». И женщины в страхе убежали от гроба. Число ангелов у евангелистов различается: Матфей и Лука говорят об одном, Лука и Иоанн – о двух. Однако все единодушны в том, что ангел или ангелы были небесными посланниками, свидетельствовавшими о воскресении.

Хотя в повествованиях евангелистов есть различия, в основном они единодушны в отношении событий утра первой Пасхи. Все они или упоминают, или, как в случае с Марком, предполагают, что гробница Христа была пуста. Эти различия на самом деле свидетельствуют о подлинности рассказов и показывают, что история о пустой гробнице относится к самой ранней евангельской традиции. Очень маловероятно, что истории о пустом гробе являются какими-то более поздними легендами, потому что, если бы они были придуманы в церкви позже, мы ожидали бы более согласованного рассказа. Однако церковь не согласовала их, а верно передает полученные предания.

Реакция женщин также описывается по-разному. Марк подчеркивает страх перед этим неожиданным, таинственным событием. По Луке, женщины также испугались и опустили глаза, когда увидели двух мужчин в сияющих одеждах, то есть ангелов. Матфей говорит, что они ушли от гроба «с страхом и великой радостью». Независимо от того, приносит весть о воскресении «ангел», «юноша» или «два человека», весть эта убедительна и ясна: Христос воскрес. Согласно Евангелию от Иоанна, к гробнице первой пришла Мария Магдалина. Однако с ней были и другие женщины – ср. Ин 20:2: «Они унесли Тело Господне из гроба, и мы не знаем, куда положили Его».

Маловероятно, что история о женщинах у пустого гроба была придумана позже. Евангелия были написаны в то время, когда свидетельство женщин не считалось достоверным. Тем не менее, все евангелисты, опираясь на предание, рассказывают о том, как женщины пришли к гробу. Это были женщины, которые следовали за Иисусом из Галилеи в Иерусалим, они служили Ему, видели Его распятие и погребение, и именно они обнаружили пустую гробницу. Их имена и свидетельство не были выдумкой авторов Евангелий, а записью того, что было запомнено и пережито. Тот факт, что роль первых свидетелей воскресения была отведена именно женщинам-ученицам, а не Петру, Иакову или Иоанну, показывает, что евангелисты верно следовали преданиям, уходящим корнями в самые ранние времена Церкви.

Слова ангела, как их передаёт Марк: «Он воскрес», означает, что воскресение уже произошло. Однако о точном моменте воскресения речь не идёт. Ни один человек не видел, как Христос воскрес из гроба. Ангел является небесным свидетелем воскресения до того, как люди обнаружили пустой гроб. Матфей рассказывает, что женщины были первыми, кто нашел пустой гроб, и первыми, кто встретил воскресшего Христа и поклонился Ему. Однако он не утверждает, что это произошло в тот момент, когда Он воскрес из гроба. По словам Матфея, с неба спустился ангел и отвалил камень от входа в гробницу, но не для того, чтобы облегчить воскресение, чтобы распятый и погребенный Мессия мог выйти, а для того, чтобы женщины увидели пустую гробницу и поняли, что Христос уже воскрес из мертвых. Ангел отодвинул камень, чтобы, по словам святого Иоанна Златоуста, «женщины могли поверить, что Он воскрес, чтобы они увидели, что в гробнице нет тела. Поэтому ангел отвалил камень в сторону, поэтому и произошло землетрясение».

Иконография Православной Церкви не изображает конкретный момент Воскресения. Священное Писание не описывает этот миг, и поэтому он не изображался и в раннем христианском искусстве. Более поздние иконы, изображающие Христа, восстающего из гроба, находились под влиянием позднередневековой западной иконографии. Древняя православная иконография фактически знает два священных образа

Воскресения: «спуск в преисподнюю» и «женщины-помазницы у гроба». Первая является «теологическим» свидетельством воскресения, изображающим событие, которого ни один живой человек не видел, хотя Священное Писание и указывает на него (Мф 27:52 и далее, Деян 2:27, 31; Еф 4:8-10; 1Пет. 3:19-4:6). Этот иконографический тип связан с Великой Субботой, богослужения которой рассказывают о цели и последствиях сошествия Христа в преисподнюю. Второй иконографический тип является «историческим» и изображает то, что произошло в первый день недели.

Воскресение Христа – это дело Божье, и весть о воскресении должна исходить прежде всего от Него. Его посланник, ангел, говорит женщинам, чтобы они не боялись, а затем сообщает, что Иисус воскрес. В Евангелии от Иоанна, правда, эти два ангела не возвещают о воскресении, а сам Иисус в своем воскресшем теле приветствует Марию Магдалину у гроба и посылает с ней весть апостолам.

Иоанн также рассказывает, как Петр и «возлюбленный апостол», то есть сам Иоанн, бегут к гробнице и находят её пустой. Но они не верят только из-за пустой гробницы, вернее, она не совсем пуста: на земле лежат погребальные пелены, а плат (сударион) сложен отдельно в другом месте (20:6-7). Иоанн поверил во воскресение, потому что увидел, как были уложены погребальные пелены и плат. Если бы кто-то похитил тело, его бы унесли со всей одеждой, и никто не стал бы аккуратно складывать плат! Здесь мы видим разницу между воскресением Иисуса и Лазаря. О последнем сказано, что когда Иисус вывел его из гроба, Лазарь вышел «с ногами и руками, обвязанными повязками, а вокруг глаз его была повязка» (11:44). Это показывает, что его разбудил кто-то другой, что он вернулся в обычном брэнном теле и должен был когда-нибудь снова умереть. А Христос пробудился из мертвых Своей божественной силой, Его тело уже было обновлено, преображено, и погребальные пелены и повязка остались на месте. Это знаки жизни и воскресения, после которых смерть больше не имеет власти (ср. Рим. 6:9; Евр. 9:27-28).

Многие склонны преуменьшать значение пустого гроба и телесного воскресения. Считается, что можно верить в воскресение, но не обязательно в

воскресение тела. Кто-то сказал, что неважно, лежат ли кости Иисуса, возможно, и сейчас где-то в палестинской земле. Важно «духовное воскресение» или что-то подобное. Однако в свидетельстве Нового Завета нет сомнений: речь идет не только о превосходстве Христа или духовной победе над смертью, но именно о гробнице, в которой больше нет тела Господня. Ранняя церковь и церковь на протяжении веков верили в живого Христа именно на основании пустого гроба вместе со свидетельством о встрече с Воскресшим. Ведь первоначальная община зародилась там, где в существовании пустого гроба было довольно легко убедиться. Вера в воскресение, о котором рассказывает Новый Завет, была бы легко опровергнута, если бы тело Иисуса было найдено где-либо.

Однако пустая гробница не был единственным фактором, пробудившим в апостолах и других веру в воскресение Господне. Основой веры послужила совокупность нескольких факторов: пустой гроб, встречи с живым Христом и дарование Святого Духа в день Пятидесятницы. Мы переживаем это снова и снова, слушая Евангелия о воскресении на воскресных утренних богослужениях, провозглашая воскресение в пасхальную ночь перед закрытыми дверями церкви и на каждой божественной литургии, когда мы вспоминаем «все, что произошло ради нас: распятие, погребение, воскресение на третий день, вознесение на небо...»

Tänuakafist „Au Jumalale kõige eest!”

1. kondak 8. viisil

Oh igaveste aegade surematu Kuningas!
Oma päästva ettehooldega hoiad Sa oma
käes kogu inimese eluteed. Meie täname
Sind kõigi heategude eest, mis on teada
või teadmata, maapealse elu ja taevaste
rõõmude eest Sinu tulevas riigis. Jaga
ikka oma armu meile, kes laulame:
Au Sulle, Jumal, igavesti!

1. iikos

Ma sündisin siia maailma nõrga ja
abituna, kuid Sinu ingel laotas oma
säravad tiivad, kaitstes mu hälli.
Sinu armastus on sellest ajast peale
valgustanud kõiki mu teeradu, juhtides
mind imelisel viisil igavese valguse
poole. Ma ülistan Su ettehooldel heldeid
ande, mida Sa oled jaganud minu sünnist
tänapäevani; ma tänan Sind ja hüüan
koos kõigiga, kes Sind tunnevad:
Au Sulle, kes Sa kutsusid mind ellu;
Au Sulle, kes Sa näitasid mulle
loodud maailma ilu;
Au Sulle, kes Sa avasid mulle taeva
ja maa kui igavese tarkuse raamatu;
Au Sulle Sinu igaviku eest
keset ajalikku maailma;
Au Sulle nähtavate ja nähtamatute
armutegude eest;
Au Sulle iga mu elu sammu
ja rõõmuhetke eest;
Au Sulle, Jumal, igavesti!

2. kondak

Issand, kui hea on olla Sinu külaline!
Värske tuuleil, kõrgele taevasse tõusvad
mäed, ääretud veed, mis peegeldavad
kuldseid päikeseikiiri ja kebjasid pilvi:
kogu loodus on täis salasosinaid, kõik on
täis õrnust. Linnud ja loomadki kannavad
Sinu armastuse pitserit. Õnnistatud
on emake maa oma kaduva iluga,
mis äratav igatsuse igavese kodumaa
järele, kus närtsimatus ilus kõlab:
Halleluuja!

2. iikos

Sa oled toonud meid siia ellu kui
lummavasse paradiisi. Meie silmad on
näinud sinitaeva sügavat võlvi, kust
heliseb lindude laul; meie kõrvad on
kuulanud metsa rahustavat kohinat ja
veevoolu sulnist sulinat. Meie huuled on
maitsnud magusaid ja lõhnavaid vilju
ning hõrku mett. Sinu juures maa peal on
tõesti hea, rõõm on olla Sinu külaline.
Au Sulle elu püha peo eest;
Au Sulle maikellukeste ja
rooside magusa lõhna eest;
Au Sulle marjade ja viljade
maitsva külluse eest;
Au Sulle hommikukaste
säravate pärlite eest;
Au Sulle naeratuse eest, mis

saadab rõõmsat virgumist;
Au Sulle maise elu eest, mis
taevast ette kuulutab;
Au Sulle, Jumal, igavesti!

3. kondak

Püha Vaimu väel lõhnab iga õis, kõik
on täis õrna hõngu ja mahedaid värve
– väheses on peidus Suure ilu! Au ja
kiitus eluandjale Jumalale, kes laotab
välja aasad nagu lillevaibad, kes kroonib
põllud viljapeade kulla ja rukkilillede
sinaga ning hinged kaemuse rõõmuga.
Olgem rõõmsad ja laulgem Talle:
Halleluuja!

3. iikos

Kui kaunis oled Sa kevade võidukäigus,
kui kogu loodu tärkab ja tuhandel
häälel Sind rõõmsalt kiidab: Sina oled
eluallikas, Sina oled surma võitja.
Kuupaistes ja ööbikulaulus seisavad orud
ja metsad oma valges pruudiriitis. Kogu
maa on Sinu mõrsja, kes ootab surematut
Peigmeest. Kui Sa nii kaunilt ehid rohtu,
siis milliseks Sa muudad veel meid tuleva
aja ülestõusmises! Kuidas hiilgavad siis
meie ihud, kuidas kirkastuvad hinged!
Au Sulle, kes Sa tood pimedast
maapõuest esile rohked värvid,
maitsed ja lõhnad;
Au Sulle looduse lahkuse ja helluse eest;
Au Sulle, kes Sa oled ümbritsenud
meid lugematute loodutega;
Au Sulle Sinu tarkuse sügavuse eest,
mis heastub kogu maailmas;
Au Sulle – ma suudlen harduses
Su nähtamatuid jalajälgi;
Au Sulle, kes Sa süütasid mu südames
lootuse igavese elu valgusele;
Au Sulle surematu ja täielise
ilu igatsuse eest;
Au Sulle, Jumal, igavesti!

4. kondak

Millist õnne jagad Sa neile, kes mõtlevad
Sinu peale! Kuidas teeb elavaks Sinu
elav sõna; Sinuga rääkimine on mahedam
kui õli ja magusam kui kärjemesi. Palve
Sinu poole tiivustab ja kosutab; millise
värinaga täitub süda; loodus ja kogu elu
näivad siis üleva ja tähendusrikkana.
Kus Sind ei ole, seal valitseb tühjus;
kus oled Sina, seal on hing täis
küllust ja elava voona virdab laul:
Halleluuja!

4. iikos

Kui maa peale saabub loojang, kui
õhturahu ja kustuva päeva vaikus
kutsuvad suikuma, näen ma ehavalguse
hiilgavates pilvelossides ja -varjudes
Sinu igavesi telke. Tuli ja purpur, kuld
ja taevasina räägivad prohvetlikult
Sinu eluasemete ilust, kutsudes

pidulikult: Tulgem Isa juurde!
Au Sulle vaikse õhtu tunnis;
Au Sulle, kes Sa täidad
maailma sügava rahuga;
Au Sulle loojuva päikese
viimaste kiirte eest;
Au Sulle õndsas une rahu ja puhkuse eest;
Au Sulle Sinu armu eest ka ööpimesas,
kui kogu maailm näib kauge;
Au Sulle heldinud hinge
hardate palvete eest;
Au Sulle töotuse eest, et saame
ärgata loojumatu päeva rõõmus;
Au Sulle, Jumal, igavesti!

5. kondak

Elutormid ei kohuta seda, kelle
südames hiilgab Sinu lambituli. Kuigi
ümberringi möllab pimeduses tuisk ja
ulub tuul, on hinges vaikus ja valgus;
seal on Kristus. Ja süda laulab:
Halleluuja!

5. iikos

Ma vaatan Sinu taevast, täis hiilgavaid
tähti. Oo kui rikas Sa oled, kui palju
on Sul valgust! Kaugete tähtede kiirtes
vaatab mulle vastu igavik; ma olen nii
väike ja tühine, aga Issand on minuga,
Tema armastav käsi hoiab mind.
Au Sulle Sinu lakkamatu hoolitsuse eest;
Au Sulle inimeste eest, kellega Sa
oma eesmures lased mul kohtuda;
Au Sulle lähedaste armastuse
ja ustavate sõprade eest;
Au Sulle mind teenivate
loomade vaguruse eest,
Au Sulle elu helgete hetkede eest;
Au Sulle südame kirkaste rõõmude eest;
Au Sulle õnne eest elada,
liikuda ja mõtiskleda;
Au Sulle, Jumal, igavesti!

6. kondak

Kui suur ja kui lähedal oled Sa võimsas
kõueilmas! Pimestavate välkude
sähvatustes näeme Sinu parema käe
väge; imeline on Sinu suurus. Issanda
häälel on nurmedel ja kõlab metsade
kohinas, Issanda häälel on pikses ja
vihmas, Issanda häälel on suurte vete peal.
Tuld purskavad mäed laulavad Sulle
kiitust; Sa raputad maad kui riidet, Sa
tõstad merelained taevani. Kiitus olgu
Sulle, kes Sa alandad inimese uhkust ja
juhataid meid meelearanduses hüüdma:
Halleluuja!

6. iikos

Mannetu näib lambituli, kui välk on
hetkeks pidukoda valgustanud. Nõnda
ilmus ootamatult elu suurimate rõõmude
ajal minu hinge Sinu valgus; pärast
seda sähvatust tundusid kõik maised
rõõmud värvitud, kahvatud ja tühised,

mu hing hakkas Sinu poole pürgima.
Au Sulle, Sa inimese
unistuste äärmine raja;
Au Sulle jumalaosaduse
kustutamatu janu eest;
Au Sulle selle eest, et miski
maine meid ei rahulda;
Au Sulle, kes Sa katad meid oma
valguse õrnade kiirtega;
Au Sulle, kes Sa kukutasid
pimedusevaimud ja määrasid
kurjuse hukule;
Au Sulle Sinu ilmutuste eest, õnne
eest tunda Sind ja elada Sinuga;
Au Sulle, Jumal, igavesti!

7. kondak

Helide imelises kooskõlas kuulen
Sinu kutsuvat häält. Sina kingid
meile aimduse tulevases paradiisist
toonide harmoonias, muusika kõlas ja
kunstiloomingu hiilguses. Kõik tõeline
ilu juhib hinge vägevalt Sinu poole
ja kutsub vaimustusega laulma:
Halleluuja!

7. iikos

Püha Vaimu väel valgustad Sa kunstnike,
luuletajate ja teadusgeeniuste mõtteid.
Ülemõistuslikul viisil tajuvad nad
prohvetlikult Sinu seadusi ja avavad
meile Sinu loova tarkuse sügavuse.
Nende kätetöö kõneleb Sinust, kuigi
nad ise seda ehk ei mõista: kui suur oled
Sa oma loodutes, kui suur inimeses!
Au Sulle, kelle äraarvamatut väge
ilmutavad meile kõiksuse seadused;
Au Sulle, kelle olemise seadusi
on täis kogu loodu;
Au Sulle kõige eest, mis Sa meile
oma headuses oled ilmutanud;
Au Sulle ka selle eest, mis Sa oled
oma tarkuses meie eest varjanud;
Au Sulle inimõistuse geniaalsuse eest;
Au Sulle töö elustava väe eest;
Au Sulle innustuse tulekeelte eest;
Au Sulle, Jumal, igavesti!

8. kondak

Kui lähedal oled Sa haiguse päevadel!
Sina ise külastad haigeid, Sa kummardud
tõvevoodi kohale ja inimsüda kõneleb
Sinuga. Sinu rahu valgustab hinge
raskete murede ja kannatuste ajal, Sa
saadad ootamatult abi. Sa lohutad,
Sa oled armastus, mis katsub läbi
ja päästab; me laulame Sulle:
Halleluuja!

8. iikos

Kui ma lapsena esimest korda teadlikult
Sinu poole hüüdsin, täitsid Sa mu palve
ja pühalik rahu varjas mu hinge üle. Siis
sain ma aru, et Sina oled hea ja õndsad
on need, kes Sinu juurde tõttavad.

Sellest hetkest peale olen ma alati Sinu poole hüüdnud ja hüüan nüüdki:
 Au Sulle, kes Sa täidad mu igatsused minu kasuks;
 Au Sulle, kes Sa valvad mu üle päeval ja öösel;
 Au Sulle, kes Sa lased ajal parandada mu mured ja kaotused;
 Au Sulle, sest Sinuga ei ole lootusetuid kaotusi – Sa annad kõigile igavese elu;
 Au Sulle, kes Sa kõik hea ja üleva igaveseks muudad;
 Au Sulle, kes Sa oled töötanud igatsetud kokkusaamist lahkunutega;
 Au Sulle, Jumal, igavesti!

9. kondak

Miks naeratab kogu loodus salapäraselt pühade ajal? Miks täidab siis südame kirjeldamatu kergus, mis ei ole võrreldav ühegi maise tunde? Miks täitub altari ja kiriku õhk valgusega? See on Sinu armu hingus, see on Taabori mäe valguse peegeldus. Sel hetkel laulavad taevas ja maa üheskoos ülistust: Halleluuja!

9. iikos

Kui Sa innustasid mind ligimesi teenima ja samas ehtisid mu hinge alandlikkusega, siis langes üks Sinu lugematuist valguskiirtest mu südamesse ja see hakkas hõõguma nagu raud tules. Siis nägin ma Sinu varjatud, kättesaamatut palet.
 Au Sulle, kes Sa uuendad heategude läbi meie elu;
 Au Sulle, kes Sa teed iga oma käsu äraütlemata sulniks;
 Au Sulle, kes Sa oled ligi halastustegudes;
 Au Sulle, kes Sa saadad meile nurjumisi ja muresid, et me tajuksime teiste kannatusi;
 Au Sulle, kes Sa kasupüüdmatu headuse eest rohkelt tasud;
 Au Sulle, kes Sa meie hinge suurima igatsuse rahuldad;
 Au Sulle, kes Sa oled armastuse seadnud kõigest maisest ja taevasest kõrgemale;
 Au Sulle, Jumal, igavesti!

10. kondak

Põrmukspekstut ei saa taastada, ometi Sa taastad need, kelle südametunnistus on rikutud. Sa annad hingele tagasi algse, lootusetult kaotsiläinud ilu. Sinuga pole miski parandamatu. Sina oled armastus, Sina oled Looja ja Taastaja. Me laulame Sulle kiitust: Halleluuja!

10. iikos

Mu Jumal, Sa tead kõrgiks läinud helkja koidutähe langemist, päästa mind oma armu väega. Ära lase mul

Sinust ära langeda ega kahelda Sinus. Tee teravaks mu kõrvakuulmine, et võiksin igal eluhetkel kuulda Sinu häält, mis salajas kõneleb, ja hüüda Sinule, kõikjal olevale ja kõike täitvale:
 Au Sulle ettehooldelike juhuste eest;
 Au Sulle armu antud eelaimduste eest;
 Au Sulle unes ja ilmsi saadud ilmutuste eest;
 Au Sulle, kes Sa teed tühjaks meie tühised kavatsused;
 Au Sulle, kes Sa kannatuste kaudu äratad meid kirgedeuimast;
 Au Sulle, kes Sa kõrge südameid alandad, et me pääseksime;
 Au Sulle, Jumal, igavesti!

11. kondak

Läbi ajastute külmuse tunnen ma Sinu jumaliku hingeõhu soojust, tunnen, et mu veri jälle soontes voolab. Sa oled lähedal, aeg on pea käes. Ma näen Sinu risti – see on püsti pandud minu pärast. Mu vaim vajub põrmu Sinu risti ees, millel võidutseb armastus ja lunastus, mille eest me laulame lakkamatut ülistust: Halleluuja!

11. iikos

Önnis on see, kes saab osa taevariigi pidusöögist. Kuid juba siin, maa peal, oled Sa andnud mulle eelaimduse sellest öndsusest. Kui sageli oled Sa oma jumaliku käega ulatanud mulle oma ihu ja verd, ja mina, patune, võttes vastu neid pühi ande, tunnen Sinu äraütlematu, üleloomulikku armastust.
 Au Sulle eluandva armu seletamatu jõu eest;
 Au Sulle, kes Sa oled rajanud Kiriku rahusadamaks kannatavale maailmale;
 Au Sulle, kes Sa annad meile uue sündimise eluandjas ristimisvees;
 [Au Sulle, kes Sa paned meie peale Püha Vaimu pitseri;] ? soomekeelses tõlkes - isa Mattias vaatab üle
 Au Sulle, kes Sa teed meeleparandaja jälle puhtaks kui lillekese;
 Au Sulle, Sa andeksandmise ammendamatu sügavik;
 Au Sulle elukarika ja igavese rõõmu leiva eest;
 Au Sulle, kes Sa viid meid taevasse;
 Au Sulle, Jumal, igavesti!

12. kondak

Ma olen tihti näinud Sinu auhiilguse peegeldust lahkunute palgedel, millel särab ebamaise ilu ja rõõm; kui õhkjad, kui ainetud on nende näojooned! See on kättesaadud õnne ja puhkuse võit. Vaikides kutsuvad nad mind astuma Sinu juurde. Valgusta surmatunnil ka minu hinge, mis hüüab Sinule: Halleluuja!

12. iikos

Mis loeb minu ülistus Sinu ees? Ma pole kuulnud keerubite laulu, see on ülevate hingede pärisosa. Kuid ma tean, kuidas loodus Sind kiidab. Ma olen näinud, kuidas talvel, kuukuma hääletus vaikuses, palvetab maa valges rüüis hiilates lumeteemantides. Olen näinud, kuidas tõusev päike rõõmustab Sinu üle ja kajab linnukooride „Au olgu!“ Olen kuulnud, kui salapäraselt mühab Sinu auks mets, laulavad tuuled, vulisevad veed. Olen näinud, kuidas taevatähtede hulgad oma korrapärase liikumisega ääretus avaruses jutustavad Sinu aust. Mis loeb minu ülistus! Loodus kuulab Su sõna, aga mina mitte. Ometi, seni kui ma hingan, näen ma Sinu armastust ning tahan kiita, palvetada ja hüüda Sinule:
 Au Sulle, kes Sa meie valgust näitasid;
 Au Sulle, kes Sa armastad meid sügava ja piiritu jumaliku armastusega;
 Au Sulle, kes Sa varjad meid oma valguse ning inglite ja pühade hulkadega;
 Au Sulle, Püha Isa, kes Sa töotasid meile oma kuningriigi;
 Au Sulle, Lunastaja, Jumal-Poeg, kes Sa avasid meile pääsemise tee;
 Au Sulle, Püha Vaim, tuleva aja eluandja päike;
 Au Sulle kõige eest, oo kõigeheldem jumalik Kolmainus;
 Au Sulle, Jumal, igavesti!

13. kondak

Oh kõigeheldem eluandja Kolmainus, võta vastu meie tänu kõigi Sinu heategude eest. Tee meid oma armuandide vääriliseks, et võiksime meile usaldatud talente hästi kasvatada ja astuda oma Issanda igavesse rõõmu võidulauluga: Halleluuja! Halleluuja! Halleluuja!

Jälle 1. iikos ja siis 1. kondak

Lõpupalve

Oh, armastav Isa, Poeg ja Püha Vaim, Kõigeülalpidaja Kolmainus, me kummardame Sind ja täname Sind Sinu helduse ja andide eest. Valgusta meie südamed oma armastuse valgusega, juhata meid oma tahte teele ja täida meid rahu ja rõõmuga. Önnista meid ja meie lähedasi, anna meile armu olla Sinu ustavad teenijad. Varja meid kiusatuste hetkedel, tugevda meie usku ja õpeta meid alati lootma vaid Sinule. Kingi meile igavese elu lootus ja tee meid oma taevariigi pärijateks, kus koos inglite ja pühakutega laulaksime Sulle kiitust igavesti. Aamen.

Selle omanäolise akafisti on arvatavasti kirjutanud Venemaal elanud gruusia juurtega metropoliit Trifon (sündinud vürst Boriss Turkestanov), arvatavasti veidi enne oma surma 1934. aastal. Nendel rasketel aastatel kirjutatud vaimulik poeem annab tunnistust sellest, kuidas ka kõige suuremate tagakiusamiste ja koleduste keskel suudab usklik vaim tänada Jumalat. Pealkiri ja iikoste lõpulause pärinevad püha Johannes Kuldsuult, kes olla neid korranud oma surivoodil, pärast ülekohtust tagandamist ja väljasaatmist. Akafist leiti 1940. aastal vangilaagris surnud preestri Grigori Petrovi juurest. Sellisena annab ta tunnistust vaimust, mis ei alistu tagakiusamistes, ja asetub ühte ritta nii Nõukogude aja kui ka tänase Venemaa kristlike teisitmõttelejate loomingu ja mõttega.

Vaimulikupühitsused Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikus

2. novembril 2015. aastal pühitses metropoliit Stefanus Tallinna pühade Siimeoni ja Hanna katedraalis diakoniseisusse alamdiakon Roman Orusaare.

Diakon Roman on sündinud 25. detsembril 1989. aastal ja ristitud Siimeoni ja Hanna katedraalis 13. juulil 2020. Lugejaks õnnistati ta 8. septembril 2021 Hiiu- ja Kuriste Jumala-ema Sündimise kirikus. Ta õpib 2023. aastast EELK usuteaduse instituudi ja EAÕK teoloogilise instituudi ühisprogrammis. Kavas on end täiendada ka Salonikis, Kreekas. Varasem haridus keskharidus. Ta on abielus ja kolme väikese poja isa.

Pühapäeval enne Kristuse sündimist, 21. detsembril 2025. aastal pühitses metropoliit Stefanus Tartu Pühade Aleksandrite koguduses diakoniks Taaniel (Tanel) Kose.

Diakon Taaniel on sündinud 17. märtsil 1981. aastal. Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikuga liitus ta ristituna ja salvituna 2021. aasta kevadel. Tartu piiskop Eelija pühitses ta Tartu Pühade Aleksandrite koguduse lugejaks palmipuudepühal 28. aprillil 2024.

Alates 2018. aastast on isa Taaniel õppinud EAÕK teoloogilises instituudis ja EELK usuteaduse instituudis õigeusu teoloogiat.

Issanda ümberlõikamise pühal 1. jaanuaril pühitses metropoliit Stefanus Tallinna pühade Siimeoni ja Hanna katedraalis preestriks diakon Teodor (Heiko) Kivihalli.

Isa Teodor on sündinud Tallinnas 4. veebruaril 1971. aastal. Keskhariduse on ta omandanud Tallinna 21. keskkoolis ning magistrikraadi Tallinna Tehnikaülikoolis majandusarvestuse valdkonnas. Ta on läbinud õigeusu õppe-suuna ainekava EELK usuteaduse instituudi ja EAÕK teoloogilise instituudi ühisprogrammis. Töötanud erialaselt pangandus-, tootmis- ja telekommunikatsiooni ettevõtetes.

Ta on ristitud 1992. aasta juunis Rooma-Katoliku Kiriku Tallinna Peeter-Pauli koguduses. Õigeusku salvitud 2004. aasta veebruaris Tallinna pühade Siimeoni ja Hanna koguduses.

Metropoliit Stefanus õnnistas ta lugejaks Angerja (Kohila) Issanda Taevaminemise kirikus 2021. aasta juulis ning diakoniks pühitseti Tallinna Siimoni ja Hanna katedraalis 6. veebruaril 2022. aastal. Ta on diakonina teeninud Tallinna Püha Siimeoni ja Naisprohvet Hanna, Angerja Issanda Taevaminemise ja Paldiski Püha Georgi kogudustes.

Lisaks on ta aastate jooksul täitnud kiriku usaldusülesandeid EAÕK ja oma koguduse revisjonikomisjoni liikmena. Isa Teodor on abielus ning kolme täiskasvanud lapse isa. Preestriks pühitsemisel määrati ta teenima Paldiski Püha Georgi kogudusse.

Jõudu ja rohket Jumala õnnistust uutele vaimulikele!

Diakon Roman. Foto Inga Heamägi.

Diakon Roman perega. Foto Inga Heamägi.

Diakon Taaniel.

Isa Teodor. Foto Inga Heamägi.

Platoni ordeni saajad: Heli Elisaveta Vahing, Agu Kohari, Heike Härma, Ilona Tohver-Vaserik. Foto Gennadi Baranov.

Рукоположения в Православной Церкви Эстонии

2 ноября 2015 года митрополит Стефан в Таллиннском соборе святых Симеона и Анны рукоположил в сан диакона поддиакона Романа Орусара.

Диакон Роман родился 25 декабря 1989 года и был крещен в соборе Святых Симеона и Анны 13 июля 2020 года. В чтецы он был рукоположен 8 сентября 2021 года в церкви Рождества Богородицы в Куристе на острове Хийумаа. С 2023 года он учится по совместной программе Института богословия ЭЕЛЦ и Теологического института ПЦЭ. В планах также повышение квалификации в Салониках, Греция. Предыдущее образование – среднее. Он женат и является отцом троих маленьких сыновей.

В воскресенье перед Рождеством Христовым, 21 декабря 2025 года, митрополит Стефан рукоположил в сан диакона Даниила (Танеля) Козе в Тартуском приходе Святых Александров.

Диакон Даниил родился 17 марта 1981 года. Он присоединился к Православной Церкви Эстонии через крещение и миропомазание весной 2021 года. Епископ Тартуский Илия рукоположил его в чтецы прихода Святых Александров в Тарту в день Вербного воскресенья 28 апреля 2024 года. С 2018 года отец Таниэль изучает православную теологию в Теологическом институте ПЦЭ и в Институте богословия ЭЕЛЦ.

В праздник Обрезания Господня, 1 января, митрополит Стефан рукоположил в сан священника диакона Феодора (Хейко) Кивихалля в Таллиннском соборе святых Симеона и Анны.

Отец Теодор родился в Tallinn 4 февраля 1971 года. Среднее образование он получил в 21-й средней школе Tallinn, а степень магистра – в Таллиннском техническом университете по специальности «Бухгалтерский учет». Он прошел учебную программу по православной теологии в рамках совместной программы Института богословия ЭЕЛЦ и Теологического института ПЦЭ. Работал по специальности в банковских, производственных и телекоммуникационных компаниях.

Он был крещен в июне 1992 года в приходе Святых Петра и Павла Римско-католической церкви в Tallinn. В православие он перешел в феврале 2004 года в приходе святых Симеона и Анны в Tallinn.

Митрополит Стефан рукоположил его в чтецы в церкви Вознесения Господня в Ангерьи (Кохила) в июле 2021 года, а в диаконы он был рукоположен в Таллиннском соборе Святых Симеона и Анны 6 февраля 2022 года. В качестве диакона он служил в приходах Святых Симеона и пророчицы Анны в Tallinn, Вознесения Господня в Ангерьи и Святого Георгия в Палдиски.

Кроме того, на протяжении многих лет он выполнял церковные обязанности в качестве члена ревизионной комиссии ПЦЭ и своей приходской ревизионной комиссии. Отец Феодор женат и является отцом троих взрослых детей. После рукоположения в сан священника он был назначен служить в приходе Святого Георгия в Палдиски.

Силы и обильного Божьего благословения новым священникам!